

ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

ԿՐՕՆԱԿԱՆ, ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ, ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ՀԱՏՈՐ ԽԶ.

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ, ՅՈՒՆՈՒԱՐ 14, 1893

ԹԻԻ 2

ԲՈՎԱՆԳԱԿՈՒԹԻՒՆ

	Երեւ
Հրապարակային Աղօթք	9
Ահամայն Անհատութիւն	9
Խորհրդեք Ժողովել	40
Հրատ	41
Կլատութիւն	42
Անձրեւի Պատճառները	43
Այլապէս	43
Թղթակցութիւնք	—
Ամենական Սովորութիւնք Եւ Հարա- նեաց Հանդէսը Հայոց վանայ	43
Աւ Համայն Պաշտօնեայս Աւետարանա- կան Եկեղեցւոյ Ի Փոքր Ասիա, յԱս- րիս Եւ Ի Կեդրոնական Թուրքիա	44
Հանդէս Քաղաքական	45
Դրամական	46

ԱԻՆՏԱՐԵՐ ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ. Կը հրատա-
րակուի ամէն շաբաթ օր:

Տարեկան գինն է ամէն տեղւոյ համար
կանխիկ 1 1/2 մեծիտիյէ, վեցամսեայն՝ 3/4
մեծիտիյէ: Թղթատարի ծախքը խմբագրու-
թեան վրայ է: Մեկ քերթի գինն է 30 փարս:
Խմբագրութեան, բաժանորդագրութեան
եւ քգրատարութեան պատկանեալ ամէն
գրութիւնն պարտին ուղղուիլ առ Մ. Ս. Չ.
Ս. Պարնըմ, Ամերիգան Խան, Կ. պոլիս:

Ամերիկայի Միտիոնարաց Ընկերութեան Կողմանէ
Ճ. Ք. ԿԻՐԻՆ, ԱՐՏՕՆԱՅԵՐ
Հ. Ս. ՊԱՐՆԵՐՄ, ՏԵՐՈՒՆ-ԽԱՐԱԳԻՐ

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՑԻՆ ԱՂՕԹՔ

Երբ բարեպաշտական առանձին պար-
տականութիւններդ կը կատարես, ինք-
զինքդ վարժեցուր բարձրաձայն աղօ-
թել: Եթէ ձայնիդ սովորած չես, անոր
հնչիւնը կը չուարեցունէ զքեզ երբ
հրապարակաւ աղօթք ընես: Առան-
ձին աղօթք կոչուածներէն մեծ մաս մը
տեսակ մը անորոշ և մոլորուն խորհրդա-
ծութիւն է լոկ, և բարձրաձայն աղօ-
թելու ունակութիւնը մեծապէս կ'օգնէ
որ միտքը խնդրուած առարկային վրայ
կեդրոնանայ, և արտայայտութեան յըս-
տակութիւն և ուղղութիւն կու տայ:

Աղօթելէ առաջ պատրաստուէ: Ին-
չո՞ւ համար Աստուծոյ ըսելիքիս վրայ
չխորհիմ, ինչպէս կը խորհիմ մարդոց
ըսելիքիս վրայ, մասնաւորապէս երբ
յանձն կ'առնում թաղաւորին դալ իբրեւ
այլոց դեսպանը: Ի՞նչ պէտք է ինձ այս
ժողովէն օգտուելու համար. Աստուծոյ
ներկայութիւնն իրապէս զգալ, հաւա-
տալ թէ Նա պատրաստ է օրհնել զիս,

վատահիլ Անոր սիրոյն և իմաստութեան,
ունենալ կարողութիւն ինքզինքս Անոր
առաջնորդութեան յանձնելու, ունենալ
անկեղծ և պարաստ հոգի ճշմարտու-
թիւնն ընդունելու և իմաստութիւն՝ այդ
ճշմարտութիւնն այլոց հաղորդելու: Այս
բոլորը Սուրբ Հոգւոյն ուղղակի ազդե-
ցութեամբ պիտի ընդունիմ սրտիս մէջ:
Վասն որոյ պարտիմ խնդրել և աղիկա-
լել այդ Հոգւոյն ներկայութիւնը և ներ-
գործութիւնը, սակայն իրաւունք չունիմ
այնքան ապաւինիլ այն խոտման թէ
Հոգին իմ խնդրուածներս պիտի կա-
ռավարէ՝ որ Աստուծոյ գահին մօտե-
նամ առանց երբեք որոշ գաղափար մը
ունենալու իմ կարօտութեանցս վրայ:

Խորհելով աղօթէ: Ի՞նչ է պատճառը
որ մարդիկ խօսելէ առաջ ժամանակ
կու տան յատակ խորհուրդներ ունենա-
լու համար իրենց մտաց մէջ, սակայն
կը կարծեն թէ աղօթելու ատեն առանց
կանգ առնելու յառաջ վազելու են և
աննշանակ խօսքերու հեղեղ մը կը թա-
փեն կամ նախադասութիւն մը կը սկսին
առանց խորհելու անոր վերջաւորութեան
վրայ: Երբ ծանր և հանգարտ կը խօ-
սիս, ոչ միայն քու հոգիդ խնդ-
րուածիդ հետ կ'երթայ, այլ նաեւ ու-
րիշին հոգին: Այս կերպիւ կարծես
սրտիդ բաղձանքն առաջ կ'երթայ և
խօսքդ զայն լոկ Աստուծոյ կը ներկա-
յացունէ:

Ուղղակի խօսէ: Աղօթքի մէջ պերճ
նախադասութիւններ և մանուածոյ բա-
ցատրութիւններ երբեք վայելուչ չեն:
Ուղած բանդ այնքան պարզ և ուղ-
ղակի կերպով խնդրէ, որքան պար-
զութեամբ խնդիր մը կը ներկայա-
ցունես երկրաւոր բարեկամի մը: Երբ
ոք աղօթէ, «Ով Հայր, կը զգանք թէ
պէտք ունինք զՔեզ աւելի սիրելու,
կը զգանք թէ աւելի աղէկ կրնանք ծա-
ռայել Քեզ», բոլոր մտիկ ընողները
իրեն կը հետեւին Ի սրտէ, բառ առ
բառ: Սակայն եթէ իւր աղօթքն սկսի
ճարտասանական կարգ մը մեծազորդ
նախադասութիւններով, իւր աղօթակիցը
թերեւ բաւական ջանքով մինչեւ աղօթ-

քին վախճանք իրեն հետեւին կաղն ի կաղ,
սակայն աւելի հաւանական է որ անոնց
մեծ մասը դժուարին դտնեն ուշադրու-
թիւն տալ աղօթքին և անոնց խորհուրդ-
ներն ուրիշ նիւթերու դառնան:

Մի ջանար ամէն աղէկ նիւթի վրայ
ամէն ատեն աղօթել: Գտնուած եմ
այնպիսի ժողովներու մէջ ուր մասնաւոր
նիւթի մը համար աղօթք խնդրուած է
և ի պատասխանի այս խնդրանաց ա-
ղօթքներ մասուցուած են Հրէից, հե-
թանոսաց, հիւանդաց և ամէն բանի
վրայ որոյ համար աղօթք կրնայ ըլլալ, մինչ
հազիւ արտասանուած է բառ մը որ
ուղղակի վերաբերութիւն ունենայ ա-
ռաջարկեալ նիւթին: Միաբանական
աղօթից իբրեւ նիւթ պէտք է որոշապէս
մտաց առջեւ ունենալ այսինչ ժողովը,
այսինչ մարդիկը, Աստուծոյ խօսքին
այսինչ մասը, այսինչ պատահականու-
թիւնը:

ԱԿԱՄՍՅ ԱՆՀԱՒԱՏՈՒԹԻՒՆ
(Օտարութեան Եպիսկոպոս)

Մեր քրիստոնէական խաղաղութեան
մեծ արգելքներէն մին եղող անհաւա-
տութեան վրայ խօսելու ատեն չեմ
կրնար չյառելու զգուշացուցիչ, նոյն
ատեն քաջալերական և մխիթարական
խօսք մը իմ այն եղբարց որք կը ճանչ-
նան և ճշմարտապէս կը սիրեն զԱստ-
ուած, և որք սակայն թերեւ կը տադ-
նապին անհաւատութեան բեռան ներքեւ,
զոր կ'ատեն և որմէ մեծապէս կը փա-
փաքին զերծ մնալ:

Ահամայն անհաւատութիւն մը կայ,
որ երբեմն Աստուծոյ սիրեալոցն զա-
ւակաց վրայ կը յարձակի և կը վրդովէ
անոնց խաղաղութիւնը: Թերեւս զգացած
չէք զայս. թերեւս Աստուած զձեզ
խնայած է անոր յարձակումներէն: Եթէ
այդպէս է, շատ շնորհակալ եղէք Անոր
մեծ ողորմութեան համար: Սակայն
զգոյշ կեցէք, վասն զի թէեւ ալիք-
ները դեռ ձեզ հասած չըլլան, մակ-
ընթացութիւնը կը մօտենայ: Թերեւս
այժմ տարակոյսներէ բոլորովին զերծ
կը գտնուիք, սակայն անոնք եթէ դան-

պատրաստ պարտիզ գտնուիլ: Աստուած երբեմն կը թողարկէ որ իւր ամենէն սիրելի ծառաներուն մտայ մէջ Սատանան տարակոյսներ ներմուծէ: Տեսակ մը անհաւատութիւն կայ որ կրնայ երբեմն մինչև իսկ «նոյ» սրտերուն մէջ ծագիլ և առ ժամանակ մի վրդովել անոնց հոգիներուն խաղաղութիւնը և ուրախութիւնը: Այս կը նմանի տեսակ մը հարուածի, որ վստահութեամբ ու սիրով լի հոգւոյն վրայէն կ'անցնի և առ ժամանակ մի անկէ կը ծածկէ արդարութեան արեգակին կատարեալ պայծառութիւնը: Քրիստոնէին հաւատոյն հետ կը խառնուի և կը վրդովէ անոր երջանկութեան հոսանքը: Եւստ անհաճոյ խառնակիչ մ'է:

Այսպէս անհաւատութեան կամ թերահաւատութեան երկու օրինակներ պիտի յիշեմ: Մին թովմաս առաքելոյն օրինակն է: Մնոր տարակոյսն այնպիսի տեսակէ էր որ իրական ցաւ կը պատճառէր, և որմէ եթէ ազատէր՝ շատ ուրախ պիտի ըլլար նա: Կը սիրէր իւր Տէրը և կը փափաքէր հաւատալ Մնոր յարութեան, սակայն վարանեցաւ ճշմարտութիւնն ընդունիլ, և ուստի աւելի ապացոյց խնդրեց: Երբ այս խնդիրը բարեխրաբար շնորհուեցաւ, կատարեալապէս դո՛հ եղաւ և մեծապէս խաղաղելով ազադակեց սուրբ յափշտակութեամբ, «Իմ Տէրս և իմ Աստուածս»:

Այս զգացումն ունէր նաև այն հայրը որ չար ոգի ունեցող իւր մէկ որդին Յիսուսի բերաւ: Երբ մեր Տէրն ուղեց իմանալ հօրը հաւատքին չափը, սա վարանմամբ մը պատասխանեց, «Կը հաւատամ, Տէր», բայց ապա աւելցուց «Օգնէ իմ անհաւատութեանս» աղօթքը:

Նոյնը կրնայ մեզ ալ պատահիլ: Մենք ալ կրնանք նեղուիլ անհաւատական տարակոյսներով, որք յերեւան կու գան երբ ամենէն աւելի քիչ կ'ակնկալուին, մեր խաղաղութիւնը կը վրդովեն և մեզ ծանր արգելք կըլլան մեր վերապայման մէջ: Ուրեմն եթէ այդ տարակոյսները ձեռք ալ պատահին, իբրեւ «նոյ»-նկատեցէք զայնս և գիմադրեցէք Աստուծոյ զօրութիւնն սպասելով: Թերեւս նա զայնս կը թողարկէ ձեր հաստատութիւնը և հաւատարմութիւնը փորձելու համար: Թերեւս ձեզ կը թողարկէ այդ կերպով անցնիլ հնոցէն, «որպէս զի ձեր հաւատքին փորձառութիւնը» (որ կորստական ոսկիէն աւելի պատուական է, թէև անիկա կրակով կը փորձուի,) գտնուի գովութիւնով ու փառքով: Եւ երբեք տարակոյս չկայ որ Աստուած «փորձութեանը հետ ազատութեան միջոց մըն ալ պիտի տայ»:

Ինչ և ըլլայ, ծնկան վրայ եկէք և Աստուծոյ ներկայացուցէք ձեր տկարութիւնը, մասնաւորապէս ձեր հաւատքին տկարութիւնը: Քրիստոսի ստոր

ինկէք: Պաշտօնեցէք Մնոր որ ձեզմէ վանէ զձեզ նեղող «անհաւատութեան չար սիրտը» և տայ այնպիսի սիրտ մը որով իրեն վստահիք և ուրախանաք իւր փրկութեան համար: Ըսէք Մնոր այն հօր նման զոր յիշեցինք, «Կը հաւատամ, Տէր, օգնէ իմ անհաւատութեանս», կամ աշակերտներուն նման աղօթեցէք, «Տէր, մեր հաւատքը աւելցուր»:

Մոյն տարակոյսական գաղափարներն անշուշտ մեծապէս պիտի խանգարեն ձեր քրիստոնէական կենաց անդորրութիւնը և խաղաղութիւնը: Ասոնք կը նմանին գետի մը մէջ գտնուած քարերու, որ կ'արգելուն անոր յառաջխաղաց ընթացքը: Կը մաղթենք որ Աստուած իւր շնորհքով վերցունէ զանոնք և ձեզ տայ զօրաւոր, հաստատուն և անխախտ հաւատքը: Երանելի է այն սիրտը որ Յաւիտենական Ժայռին վրայ հաստատուած է: Յայնժամ հանդիստ պիտի ըլլաք, և լիովին պիտի վայելէք «Աստուծոյ խաղաղութիւնը որ ամէն միտքէ վեր է», և պիտի լեցուիք «բոլոր ուրախութիւնով ու խաղաղութիւնով հաւատալու մէջ»:

ԽՈՒՐՁԵՐԸ ԺՈՂՎԵԼ

[Խմբագրական]

Տարւոյ մը հունձքը չլեցունէր յաջորդ տարւոյ պէտքերը: Մասնաւոր տեղւոյ մը բացառապէս յաջող տարւոյ մը հունձքը կրնայ յաջորդ տարւոյ պիտոյնց բաւել, սակայն եթէ տարի մը բովանդակ աշխարհի վրայ հունձքն անյաջող ըլլայ, հարիւր միլիոնաւոր անձինք սովամահ պիտի կորնչին: Վասն որոյ պէտք է ամէն տարի խուրձերը հաւաքել: Երեք պայմաններ կան խուրձերու հաւաքման համար: (1) Խուրձերը պէտք է հաւաքել հնձոց ժամանակը: Հարիւրաւոր ընտանիքներ կան այժմի Ռուսիա որք անօթութեամբ կը տոռապին: Սակայն կինը իւր ամուսնոյն կամ ծնողը իւր զաւակին չըսեր, «Գնա եւ խուրձեր ժողվէ որպէս զի ցորեն հանենք եւ ուտենք»: Գիտեն թէ կարելի չէ խուրձեր ժողվել այսպիսի ատեն մը երբ զաշտերը ձիւնով ծածկուած կամ յունուարի պաղ հովերուն նշաւակ են: (2) Մարդ պարտի օրինաւորապէս գործել իբրեւ հնձող: Նա իւր սեպհական արտը պարտի ունենալ կամ արտին տիրոջ կողմէ պարտի վարձքով գործել, Հիւսը եւ որմնադիրն իրենց յատուկ գործերով կը զբաղին հունձքի ժամանակ եւ ոչ ոք կը մեղադրէ զանոնք թէ հունձքի արտը չեն մտնել: (3) Մարդ պարտի հնձելու յարմար գործի ունենալ: Եթէ նա արտը զրկուի առանց մանգաղի կամ հնձող մեքենայի, իրաւունք չէ անկէ սպասել որ շատ խուրձեր հաւաքէ:

Հոգեւոր հունձք մը կայ որ այս տարի պարտի հաւաքուիլ: Այս տարւոյ վախճանէն առաջ Աստուծոյ ծառաներէն հաղարաւորներ պիտի մեռնին եւ ուրիշներ պիտի պարտաւորին իրենց գործը թողուլ ծերութեան պատճառաւ: Ասոնց մէջ պիտի գտնուին յոյժ արդիւնաւոր եւ փորձառու աշխատաւորներ եւ քրիստոնէական յոյժ

հասուն նկարագրի տէր անձերէ շատեր: Ձեռք զիտեր թէ ճիշդ ո՛վ պիտի ըլլան ասոնք, սակայն իրողութեան մասին տարակոյս չկայ: Եթէ ուրիշ հաղարաւորներ չգտնուին գործի ասպարէզէն հեռացողներուն տեղը լեցունելու համար, Եկեղեցին տարւոյն վերջն աւելի տկար դիւր պիտի ունենայ քան զոր ունէր տարւոյն սկիզբը: Դարձեալ կան շատ ուրիշներ որք այս տարի պիտի մեռնին եւ որք դեռ ապաշխարած չեն: Եթէ պէտք է որ ասոնք Տէրով շտեմարանն ամբարուին, պարտիւք շուտով գործել: Ուրեմն այժմ ի նկատ առնունք ի վերեւ յիշեալ պայմանները:

Հոգեւոր հունձքի ժամանակ է այժմ, վասն զի այս ժամանակն ամբողջ տարին կը տեւէ: Անցեալ տարի հաւանօրէն չանցաւ օր մը յորում գէթ քանի մը հողիներ չհաշտուեցան Աստուծոյ հետ: Մեր Տէրը ձմեռ ատեն ըսած ըլլալու է իւր աշակերտաց, «Ձե՞ որ դուք կ'ըսէք թէ Տակաւին չորս ամիս կայ որ հունձքի ատենը գայ. ահա ես ձեզի կ'ըսեմ, Անքերնիդ վերցուցէք ու արտերուն նայեցէք, որ արդէն ձերմիւս ռ հնձուելու պատրաստ են»: Ուրեմն պարտաւորած չե՞ք: սպասել մարմնաւոր կարօտութիւն ունեցող շատերու նման եւ ըսել, «Ո՛րքան երկար շաբաթներ եւ ամիսներ սպասելու ենք որ ձեռք առնունք մեր մանգաղները»: Սպասելու պէտք չունինք, վասն զի «արտերը ձերմիւս . . . են»: Մեր շուրջը փրկութեան կարօտ յոյժ շատեր կան, եւ թերեւս անոնցմէ ոմանք մեր տանց մէջ կը գտնուին: Քրիստոսի Աւետարանը կու տայ այն փրկութիւնը որում անոնք կը կարօտին: Եւ «հիմա է ընդդունելի ժամանակը, ահա հիմա է փրկութեան օրը»:

Եթէ հաւատացեալ ենք, հնձելու պաշտօն ունինք: Ձեռք կրնար ըսել թէ այս գործը մեզ չվերաբերիր վասն զի ուրիշ կոչմանց մէջ կը գտնուինք: Հոգեւոր հունձք քաղելը քարոզչաց եւ հովուաց գործը չէ միայն: Տէրն զմեզ ամէնքս աշխարհի վրայ թողած է, քրիստոնէայ եղբարք եւ քորք, որ իրեն գործակցինք զմարդիկ փրկելու համար: Ամենէն քիչ տաղանդ ընդունող ծառան էր որ դուրսի խաւարը հանուեցաւ իւր անհաւատարմութեան համար: Միայն մէկ տաղանդ ստացած էր նա, եւ իրմէ չէր պահանջուեր որ իրմէ աւելի ստացող ծառայակիցներուն չափ շահ բերէր: Թող դար եւ ըսէր, «Տէր, տկար էի եւ միայն մէկ տաղանդ ունէի: Քեզ համար ըրածս յիշուելու արժանի չէ: Միայն մէկ տաղանդ չահեցայ, աւա՛ղ, միայն մէկ»: Իւր Տէրը ժպտելով «բարի եւ հաւատարիմ ծառայ» պիտի կոչէր զնա:

Հնձելու գործինք ունինք: Թերեւս ուսմունք կամ հարստութիւն կամ ընկերային բարձր դիրք չունինք: Ենթադրենք թէ Բրդաստանի գիւղերէն միոյն բնակիչներէն խեղճ աղքատ եղբայր մը կամ քոյր մը հարցունէ թէ ի՞նչպէս կրնանք ըսել իրեն թէ հոգեւոր արտը հնձելու համար գործիք ունի: Բայց այս անձը զիտէ կենաց ճամբան, որ է Քրիստոս, իւր սրտին մէջ ունի Աստուծոյ սէրը, գէթ քիչ մը աղքատութիւն ունի իւր տան եւ իւր գիւղին մէջ, եւ արտօնութիւն ունի Աստուծոյ շնորհաց օգնութեամբ ստանալ մաքուր, խոնարհ եւ քաղցր կեանք, որ միշտ լաւագոյն եւ ամենէն սուր մանգաղն է հաւաքելու համար հողիները որպէս զի Աստու-

ծոյ ճշմարտագէտ ծառայեն եւ զնա սիրեն։
Ուրեմն հունձքի ժամանակ է։ Աստուած
կը հրաւիրէ զմեզ որ հնձողներ ըլլանք եւ
մանգաղներ տուած է մեզ։ Յայտնայ որ
քան խուրձեր ժողկեցինք։ Թերեւս խոնարհ
քրիստոնեայք ոմանք աւելի հաւաքած են
քան զոր կը կարծեն եւ ուրախաւթ զար-
մանք պիտի ունենան հանդերձեալ աշխար-
հի մէջ իմանալով թէ իրենց աստուածա-
պաշտ կեանքը միջոց եղած է որ ուրիշները
մեզոց ճամբէն հրաժարին։ Սակայն Աս-
տուծոյ շատ ծառայից համար ճշմարիտ է թէ
ցարդ միակ խուրձիմը իսկ հնձած չեն։ Կ'ու-
ղեն այս կերպով ապրիլ մինչեւ իրենց կե-
նաց լերջը, կամ մինչեւ իսկ ուրիշ տար-
ւոյ մը վերջը։ Աստուած Իւր շնորհօք զմեզ
ամէնքս այս տարի հնձողներ ընէ կենաց
հունձքին մէջ։ Եւ զիտանք թէ Աստուած
այդ շնորհը կ'ընէ մեզ պայմաններով։ «Ան
որ լալով կ'երթայ ցանկու սերմը տանե-
լով, անշուշտ ցնծութեամբ ետ պիտի դառ-
նայ իր ցորենի խուրձերը բերելով»։ Այն-
քան նախանձաւոր ըլլալու է մարդ որ կա-
րենայ լալ իւր անցեալ անհաւատարմու-
թեան համար եւ լալ անդեղջներուն մեղաց
եւ անոնց սպառնացող դատապարտութեան
համար։ Այնուհետեւ, եթէ Աւետարանի ճշ-
մարտութեան «ցանկու սերմը» կը տանի,
եթէ այդ ճշմարտութեան համաձայն վարք
ունի, եթէ անոր տարածման համար կ'աշ-
խատի, եթէ անոր վրայ կը խօսի յարմար
պատեհութեամբ, հունձքի ատենը պիտի
գայ, եւ ուրախութեան օր մը պիտի
ըլլայ այն։ Լալու եւ ցանկու ժամանակ-
ները կարճ են, սակայն ուրախութիւնը
յաւերտեան կը տեւէ։

Հ Ր Ա Տ (Ա. Ի. Ե. Տ. Ա. Բ. Ե. Բ.)

«Կարմրորակ մոլորակը» Հրատ կրնայ
մէկ նայուածքով զանազանութիւն երկնակա-
մարին մէջ փայլող անհամար աստղերէն
իւր թէ՛ դուռով եւ թէ՛ հաստատուն լու-
սով։ Ոմանք յայտնաւոր, որպիսի են Ալտէ-
պարան, Յուլ համաստեղութեան մէջ, եւ
Անտարէս, Կարիճ համաստեղութեան մէջ,
արդարեւ ունին զրեթէ կրակի գոյն, բայց
Հրատ կը տարբերի անոնցմէ վասն զի չընդ-
շողար անոնց պէս։ Այս տարբերութեան
պատճառը դիւրին է ըսել։ Հաստատուն
աստղը այնքան հեռի են մենք որ ո'րչափ
եւ մեծցունենք զայն, տակաւին կ'երեւին
լոկ պայծառ ծայրք ասեղի։ Իւրաքանչիւր
կը յղէ առ մեզ լուսոյ նրբին թել մը որ
ի միում երկվայրկեանի բազում անգամ բե-
կանելով եւ ցնցուկելով մեր յարաշարժ օդոյն
յարձակումներէն՝ կը ստանայ զօղողնող յատ-
կութիւն մը որ ծանօթ է շողողիւն բառով։
Բայց երբ հեռագիտակաւ զննուի, Հրատ
կ'երեւի փոքրիկ սկաւառակ կամ բոլորակ
մակերես մը. անկէ արձակեալ շառաւիղը
զիւրաւ չեն երեւիր զօղող, վասն զի ա-
նոնցմէ բազումը ի միասին կը հասնին մեր
աչաց, այնպէս որ շառաւիղաց ամբողջ խուր-
ձին մէջէն միոյն կամ երկուքին վայրկեանա-
կան դադարումը չընեն նշմարելի ներգոր-
ծութիւն։

Արդ հասկնալէ ետեւ թէ ինչո՞ւ Հրատ
չշողողար, ջանանք գտնել թէ ինչո՞ւ
կարմրագոյն է։ Քիչ մը դժուարին է այս.
եւ սակայն շատ բան կրնանք սորվիլ այս
մասին լաւ հեռագիտակի մը օժանդակու-
թեամբ։

Դիցուք թէ հեռագիտակը մեծցունէ զայն

հարիւր անգամ. յայնժամ մոլորակին երեսը
կ'երեւի անկանոն կերպով բաժանեալ մթա-
դոյն եւ պայծառագոյն մասանց, ճիշդ փոք-
րիկ աշխարհացոյց տախտակի նման. սա
տարբերութեամբ միայն որ այդ աշխարհա-
ցոյցը ոչ մեր այլ՝ ուրիշ աշխարհի է։ Այսու
ամենայնիւ այս երկու աշխարհները ա՛յն-
քան իրարու նման կ'երեւին ինեւ որ իրենց
մակերեսները կը բաղկանան ցամաքէ եւ ջրէ.
վասն զի ամէն պատճառ կայ հաւատարմ
թէ Հրատի մակերեսին վրայ տեսնուած
մթին կէտերն են ծովեր, իսկ փայլուն մա-
սերը՝ ցամաքներ եւ կղզիներ։ Բոլոր ասոնք
կարմրագոյն են առաւել կամ նուազ։ Ո-
մանք ունին թրձուն աղիւսի փոշոյ գոյն,
այլք՝ կ'երեւին թխորակ, հին համեաթի նման,
այլք՝ ցորենի կամ եգիպտացորենի դուռով։
Բայց թէ Հրատի հողը ինքնին կարմրա-
գոյն է Անգղիոյ արօրեալ հողի նման, թէ
անոր կարմրութեան պատճառն է զայն պա-
տող բուսականաց գոյնը, է հարց մը ո-
րում անկարելի է տալ վճռական պատաս-
խան։ Աւելի հաւանական է որ Հրատի այդ
գոյնին պատճառն ըլլան կարմիր ժայռեր եւ
դաշտեր քան կարմրորակ եւ գորշագոյն
խտոր, մամուռը կամ ծառերը։ Արդ մինչ
երկրիս ուղիւնոսները նորա ցամաքաց եւ
բեքպատիկն են, Հրատի մէջ ցամաքը շատ
է, եւ իւր կարմրորակ գոյնը կու տայ անոր
ընդհանուր լոյսին։ Նորա մթին մասանց
կանաչորակ գոյնը շատ լաւ կը համաձայնի
այն ենթադրութեան թէ ատոր պատճառն
են իւր վազուն կամ լճացեալ ջուրերը։

Դարձեալ, բոլորովին ստոյգ է յիշեալ մո-
լորակին լուսոյն մէջ տեսնուած նշաններէն,
որպէս որոշակի կը ցուցնէ լուսապատկերա-
ցոյց գործին, թէ անդ ջուր կը գտնուի օդոյ
հետ խտնուած շողոյ ձեւով ճիշդ ինչպէս
կը գտնուի հոս մեր աշխարհին մէջ։
Բայց Հրատի մէջ համեմատագէտ յոյժ նուազ
կը գտնուի անկէ։ Այս պատճառաւ ամպ
շատ հազուադէպ է Հրատի մէջ։ Ծերմակ
գիծեր եւ բիծեր մերթ ընդ մերթ կ'անցնին
մեր աչաց առջեւէն մինչ կը նայինք անոր
ցամաքի կտորներուն վրայ, եւ ցածն իջած
մառախուղներ, մասնաւորապէս Հրատի
ձմեռուան մէջ, կը սքողեն ծովերն եւ ծով-
եղրները։ Նաեւ, անոնք երբեք չեն տարու-
բերի հովերէն, որք Հրատի մէջ շատ տկար
են եւ, կրնայ ըսուիլ, տերեւ իսկ չեն կա-
րող շարժել։ Այսպէս ամպերը կը կախուին
մինչեւ որ արեգական շառաւիղը ցնդեն
զայն, կամ մինչեւ որ խտանալով փոխար-
կին յանձրեւ, եւ կամ ուրիշ կերպով մը
լինին անհետ։

Բայց եթէ ջուր իսկապէս եւ ստուգիւ
կը գտնուի այս քոյր աշխարհին մէջ, պար-
տիմը ակնկալել թէ պիտի հանդիպինք անոր,
գէթ երբեմն, ի ձեւ սառին եւ ձեան. վասն
զի ցուրտն հոն յաճախ շատ մը աւելի սառ-
տիկ պարտի լինել քան ի Պոսթըն մինչեւ
իսկ ձմեռը։ Այսու ամենայնիւ երկրիս վրայ
մշտնջենաւորապէս սառուցեալ վիճակի մէջ
կը գտնուին միայն բարձր լեռները կամ բե-
ւեռաց մերձակայ տեղեր արջային եւ հակ-
արջային սահմանաց մէջ. եւ որովհետեւ
Հրատ կը թուի թէ չունի լեռ կոչուելու
արժանի բաներ, հաւաքեալ ձեան ամենէն
որոշ նշանք պարտին գտնուիլ նորա բեւե-
ռային սահմանաց մէջ։

Եթէ ուղիղ ելլեն սոյն ենթադրութիւնը,
կրնանք կատարելապէս վստահ լինել թէ
Հրատ է մարմին բաղկացեալ ջրէ, օդէ եւ
հողէ։

Արդ, ի՞նչ է իրողութիւնը։ Հարիւրաւոր
զննողը միաբան կ'ըսեն թէ Հրատի իւրա-
քանչիւր բեւեռին վրայ ձեան բլուրներ կան։
Եւ ուստի այնպիսի փայլուն ձերմակ կէտեր
կ'երեւին փոփոխակի կամ ի միասին այլ եւ
այլ ժամանակաց մէջ, զննողին դրից համե-
մատ, որք երբեք չեն անփոփոխ։ Իւրա-
քանչիւր կը կծկի եւ կ'ընդարձակի փո-
փոխակի եւ յաջորդաբար կատարեալ կա-
նոնաւորութեամբ եւ համապատասխանող
եղանակաց մէջ, ինչպէս երբ սառը կը ձե-
ւանայ եւ կը հալի Պաֆֆինի Ծոցին մէջ
կամ Աթապատքայի Լճին վրայ։ Այսինքն՝
հիւսիսային բեւեռին վրայ գտնուող ձերմակ
կէտը կը կծկի մինչ կը յառաջանայ Հրատի
հիւսիսային կողման ամառը, եւ կ'ընդար-
ձակի եւ կը ձերմկնայ երբ ձմեռը կու գայ։
Հարաւային ձերմակ կէտն եւս նոյն ըն-
թացքը կը ցուցնէ հարաւակողման նոյն եւ-
ղանակաց մէջ։ Այս զանազանութիւնը տեղի
կ'ունենան աւելի յամր քան երկրիս եղա-
նակաց փոփոխութիւնը, վասն զի Հրատի
տարին երկրիս տարւոյն զրեթէ կրկնապա-
տիկ երկայնութիւնն ունի։ Կը բաղկանայ
մեր վեց հարիւր ութսուն եւեթ օրերէն
կամ Հրատի վեց հարիւր վաթսուն եւեթ օ-
րերէն, որոց իւրաքանչիւրը երեսուն եւեթ օր
վայրկեան աւելի երկայն է քան մեր օրը։
Հետեւապէս հոն երկայն ձմեռուան կը յա-
ջորդէ երկայն ամառ. եւ սառը, թէ-
պէտ աւելի ժամանակ ունի ձեւանալու
համար, պարտի ընդդիմանալ երկարատեւ
ջերմ եղանակի՝ մնայուն կերպով հաստատ-
ուելու համար։

Ոչ ինչ կրնայ աւելի հետաքրքրական լի-
նել քան զննելն այդ հեռաւոր աշխարհին
կիսագնդից վրայ գտնուող սպիտակ կէտեւ-
րուն աստիճան առ աստիճան ընդարձակումը
մինչ կը կարծին ցրեկները եւ կը սկսի
երկարատեւ արջային կամ հակարջային
գիշերը։ Մինչեւ անգամ կարելի եղած է
վերջերս զննել այս ընթացքին մանրամաս-
նութիւնները։

Ի Քալիֆորնիա, Ուիլսոն ֆիզիքան գա-
գաթէն 1890 ապրիլ 9ին փոքր Ու. Հ. Փի-
քըրինի Հրատի եօթն լուսանկարներն ա-
ռաւ։ Յաջորդ երեկոյին եօթն լուսանկարներ
եւս առաւ, նախորդներուն հետ բաղդատե-
լու համար։ Ըսել է, իւրաքանչիւր զոյգ
կը ներկայացունէր մոլորակին մի եւ նոյն
երեսը Հրատի մէկ օրուան միջոցին, որ,
ինչպէս ըսինք, կը բաղկանայ քսանեւէորս
ժամ եւ երեսուն եւեթ վայրկեանէ։ Բայց
այդ միջոցին նշանաւոր փոփոխութիւն մը
տեղի ունեցած էր։ Առաջին երեկոյին առ-
նուած բոլոր լուսանկարաց վրայ մոլորակին
հարաւային բեւեռին սահմանները գտնուող
միջոցը կ'երեւէր ծածկեալ՝ գորշագոյն մա-
ռախուղով, յորում տեղ տեղ կը տեսնուէին
պայծառագոյն կէտեր։ Բոլոր անոնք որ առ-
նուեցան քսանեւէորս ժամ յետոյ, կը ցու-
ցնէին մոլորակին նոյն մասը, զրեթէ
Միացեալ Նահանգաց տարածութեամբ տեղ,
փայլուն սպիտակ։ Դրեթէ անտարակուսելի
է թէ ձեան մեզմ փոթորիկ մը կար առա-
ջին լուսանկարաց առնուած միջոցին. եւ
երկրորդ լուսանկարաց առնուած ժամա-
նակը պարզուած էր օդը, թողլով նոր ին-
կած ձեամբ ծածկեալ անհուն եւ շողողուն
դաշտ մը բեւեռին շուրջը։

Այսպիսի հիանալի ոճով նկարագրեալ
դէպքը տեղի ունեցաւ ձմեռուան վերջերը՝
Հրատի հարաւային կիսագունտին վրայ։ Ի
Պոսթըն անոր համապատասխանող ժամա-

նախն է փետրուարի մէջտեղերը, երբ, գիտենք փորձառութեամբ թէ, ցուրտը յաճախ կ'ըլլայ կարի սաստիկ: Մի միայն զարմանալի պարագան սա է որ այդ ցըրտութեան մէջ Հրատի ցուրտը քիչ ազդեցիկ է. վասն զի նա արեգակին շուրջը այնքան աւելի հեռի կը թաւալի քան երկիրս որ արեգակնային ուղղակի շառուիղը անոր հասնելէ առաջ կը տկարանան միայն կիսով չափ՝ քան զոր պիտի տկարանային հոս մեր երկրին վրայ: Ուրեմն կրնայ մտածուիլ թէ սառնի տիրապետութիւնը պիտի շարունակուի կամ առ առաւելն պիտի ընդհատի ամառուան ամենէն սաստիկ ժամանակը, կամ Հրատի արեւադարձային մասանց վրայ, Սակայն բոլոր երեւոյթք կը ցուցնեն թէ Հրատի վրայ չգտնուիր սառ կամ ձիւն, բայց եթէ՝ բեւեռներուն շատ մօտ եղող մասանց վրայ, Ուրիշ եւ ոչ ուրեք կը գտնուի բաց ջուր: Ոմանք աստեղագէտք մինչեւ իսկ տեսած են — իրենց կարծեօք — ընդարձակ յորդում ջուրք, ծովուն ողողելովն մերձակայ ցամաքը եւ առ ժամանակ մի ծածկելովն զայն: Հրատի վրայ ցամաքի եւ ծովու որոշմունքը շատ թերի կ'երեւին քան մեր երկրին, եւ այս բարեազդութիւն է մեզ: Անոր վրայ ցամաք մասերը բաժնուած են տարօրինակ երեւութիւն անկիւնաւոր կղզեաց՝ բազմաթիւ ջրանցներով ուրք, բազում այն է, ուղղադիմ են եւ կարի երկայն. այսպէս ամբողջութիւնը կը ձեւացունէ տեսակ մը ցանց՝ ցած եւ թերեւս ճախնային ցամաքէ եւ ծանծաղւտ ջրէ: Այսու յոյժ մեծ յարմարութիւն կը տեսնուի նաւարկութեան եւ յոյժ սակաւ վտանգ. այնպէս որ եթէ ոք ընտելէր Հրատի վրայ, ջրանցի նաւակ մը կրնար ըստ ամենայնի յարմարագոյն բնակարան լինել:

Զարդիս չունինք միջոց գիտնալու թէ Հրատ ունի՞ր բնակիչ: Մինչեւ իսկ եթէ ունենար բնակիչ եւ նորա շինած լինէին մեծ քաղաքներ, մեր ընտրելագոյն հեռադիտակը իսկ պիտի չկարենային նուազ հետքը ցուցնել: Ամէն ինչ որ կըրնանք ըսել, սա է որ մեզ նման էակներ կրնային գոյութիւն ունենալ Հրատի վրայ, եթէ Արարիչը անդ բնակելու յարմար յատկութեամբ ստեղծած լինէր զայնս: Օդ եւ ջուր են կենաց զխաւոր պէտքերը, եւ նորա ստեղծել կը գտնուին մեր «կարմիր մոլորակ»ին վրայ, ուր, նաեւ, կլիման առ հասարակ կրնայ ունենալ Պալթիմորի եւ Ֆիլադելֆիոյ բարեխառնութիւնը. եւ Հրատ սա առաւելութիւնն ունի Ամերիկայի շատ մասանց վրայ՝ որ զերծ է փոթորիկներէ եւ բուռն հովերէ:

Չենք գիտեր թէ արդեօք աղէկ է մեզ համար թէ գէշ՝ կշռել շատ մը աւելի թեթեւ կամ ծանր քան զոր ենք այժմ. բայց անտարակոյս այդ պիտի լինէր մեր ի Հրատ փոխադրուելուն հետեւանաց մին: Հրատի, քան մեր երկրին, զանգուածին փոքրելութեան եւ հետեւապէս ձգողական զօրութեան նուազ լինելուն պատճառաւ, նորա մակերեսին վրայ մարմինք նուազ աւելի քան երրորդ մը կը կշռեն քան զոր կը կշռեն մեր երկրին մակերեսին վրայ: Օրինակի աղաղաւ, մարդ հոս կրածին երեքպատիկ ծանրութիւն ունեցող բռն մը կրնար կրել հոս: Տղայ մը տասներկու ոտք բարձրութեան վար կրնար գիւրութեամբ ցատկել, եւ դուն ուրեք պիտի կտորէին անոր ոսկրները եթէ վար ինար տան երկրորդ

դասիկոնի պատուհանէ կամ բարձր ծառէ մը: Մենք կրնայինք Հրատի վրայ զերծ լինել ինչ ինչ արկածից արդիւնքներէն, բայց անդ ապրելու սահմանեալ էակք անտարակոյս այնպէս յարմարած պիտի լինէին իրենց զիրքին՝ որ չզգային զայնս:

Հորտ թէնիսըն իւր կանխագոյն բանաստեղծութեանց միոյն մէջ գրած է,

Չիւսապատ բեռք անլուսին Հրատի:

Բայց զրեց նա զայս մինչ Փրոֆ. Հոլ չէր գտած յՈւաշինկթըն իւր մեծ հեռագիտակաւ մոլորակին շուրջն շատ արագ դարձող երկու փոքր մարմիններ. ուստի մոլորակը ոչ եւս «անլուսին» պարտի կոչուիլ՝ ըստ յիշեալ դիւտոյն: Արդարեւ աննշան լուսիններ են «Տիմոս» եւ «Փոպոս» (Արեւալորք եւ Զարհուրանք) կոչուած այդ փոքրիկ մարմինք յանուն պատերազմի չաստուծոյն Արեսի (Հրատ) ծառայից, զորս կը յիշէ Հոմերոս «Իգիական»ին մէջ: Անոնցմէ ոչ մին կրնայ աւելի քան տասնեակինք կամ տասնեակից մղոն տրամագիծ ունենալ, մինչ մեր լուսինն տրամագիծն է երկու հազար մղոն: Եթէ անոնք այնքան հեռի լինէին Հրատէ որքան մեր լուսինը՝ մեր երկրէն, պիտի երեւէին անոր երկինքին մէջ չափաւոր պայծառ աստղի նման միայն, բայց անոր մակերեսին այնքան մօտէն կը դառնան որ երկուքն ի միասին կ'արձակեն Արքտուրոսի նման հինգ, վեց հարիւր աստեղաց ցողացուցած լոյսին չափ լոյս: Նաեւ շատ արագ կը դառնան մոլորակին շուրջը: Եւ արդարեւ միայն իրենց արագաշարժութեամբն է որ զերծ կը մնան անոր հասարակածին զարնուելով փշուռելէ:

Տիմոս երեսուն ժամու մէջ ամբողջ շրջան մը կ'ընէ Հրատի երկնից մէջ, իսկ Փոպոս՝ եօթնուկէս ժամու մէջ, այսինքն, աւելի քան երեք անգամ արագ՝ քան զոր նոյն իսկ Հրատ կը թաւալի իւր առանցքին վրայ: Ուստի Հրատի իւրաքանչիւր աւուր մէջ երկու անգամ կը ծագի եւ կը մտնէ. եւ փոխանակ ըստ երեւութիւն արեւելքէն ծագելու եւ արեւմուտք մտնելու, նման արեգակնային եւ բոլոր միւս երկնային մարմնոց, անոնց հակառակ ընթացք կը ցուցնէ, արեւմուտքէն ծագելով եւ արեւելք մըտնելով:

Այս է միայն մի օրինակ բազում հիանալի իրաց որոց պիտի հանդիպէինք եթէ կարող լինէինք մեկնիլ մեր այս ընտանի երկրագունդէն եւ այցելէինք Հրատի, մեզ ոչ ընտանի աշխարհին:

ԿԼԱՍՍԻԿԸ

(Հէրէ Ու. Լաւէ)

Բնութիւնը, բաց ի ֆիզիքական բարեւմանութեանց, շոյալած է Մր. Կլասսիքնի ուրիշ բարիքներ եւս: Դաստիարակութիւնը, ընկերակցութիւնը եւ բնազդը կանոնաւորողներն զնա քաղաքական ասպարէզը ուր անմիջապէս սկսաւ փայլիլ: Բայց կան ուրիշ ոչ սակաւ պաշտօնք եւս որոց կրնար պարապիլ նա հաւասարապէս ստոյգ յաջողութեամբ: Եթէ հետեւէր իւր եղբարց միոյն, կրնար լինել իշխան մը Լիւվրիոսի վաճառականաց մէջ, եթէ պարապէր օրէնսդիտութեան ճիւղին, դատարանները պիտի լցունէր իւր համբաւով: Եթէ կեղեցական ըլլար, կղերական բարձրագոյն պատիւներուն պիտի արժանանար: Եթէ թատերաբեմն ընտրէր իրեն համար, պիտի լինէր աշխարհիս մեծագոյն գերասանաց մին, եւ, ինչպէս կ'ըսեն նորա քննա-

դատը, սոյն արհեստի յարմարութիւնը բոլորովին չէ կորուսած Մր. Կլասսիքնի ներկայ պարագայից մէջ: Զգացուն դէմքի, քան ջանչիւն եւ դիւրադարձ ձայնի եւ ազնիւ կերպարանքի հետ Մր. Կլասսիքնի ունի թատերական բնազդից ձիրքն եւս զոր յաճախ ի հանդէս կը բերէ Երեսփոխանական ժողովոյն մէջ կամ ի բեմը ատենախօսութեան: Նորա միտումն յայտն մասին՝ կատակերգութեան կողմն է մանաւանդ քան ողբերգութեան: Սովորաբար չընծայուիր նմա զուարճախօսութիւն, բայց այսպէս դատողք հարեւանցի դիտողներն են: Առանձնական խօսակցութեան մէջ նորա զարմանաքանչ յիշողութիւնը յերեւան կը բերէ իւր մտաց ակնյայտի անսահման միջերքէն առօրեայ խնդրոց պատշաճ եւ յաճախ զուարճաբանական բացատրութիւն մը: Եթէ նորա համբաւն աւելի բարձր մակարդակի վրայ հաստատուած չըլլար, պիտի հուշակուէր նա իբրեւ ժամանակիս ամենէն ախորժալուր խօսակցաց մին:

Այս նկատմամբ է որ նորա անխոնջ աշխատութիւնը բնապէս կը հիացունէ իւր հետ առնչութիւն ունեցողները: Նորա կէս տարիքն ունեցող հասարակ մարդիկ բանախօսութիւն ընելէ ետքը պէտք կը զգան կարճ միջոց մը մեկուսանալու եւ հանգչելու: Մր. Կլասսիքն, նման բոլոր նշանաւոր աշխատողաց, հանդիսար կը գտնէ զբաղման փոփոխութեան մէջ: Վերջին նստաշրջանին սկիզբները դիշեր մը ճաշու ժամէն առաջ ըրաւ կարեւոր եւ քննադատական բանախօսութիւն մը որ սքանչացուց Երեսփոխանական ժողովն համօրէն: Բանախօսութեան նիւթն էր վերջերս յաճախ յերեւան ելող խնդիրներէն, փափուկ խնդիր՝ որոյ վրայ խօսելու համար կարի մեծ զգուշութիւն եւ շրջահայեցողութիւն հարկ է, իբր թէ ճամբուն երկու կողմն եւս քաշելով մի եւ նոյն ժամանակ: Նախարարը Ընդդիմադիր կուսակցութեանէն յարձակում կը կրէին քաղաքական խնդրոյ մը համար: Մր. Կլասսիքն գիտէր թէ յարձակումն էր անիրաւ եւ բիրտ: Վիճաբանութեան մտնելով կատարել յանձն առած դործն էր պաշտպանել նախարարները առանց վիրաւորելու բուն իւր կուսակցութեան մի կարեւոր հատուածը: Ըրաւ զայս հանճարով, ճարտարութեամբ եւ համեմատութեան ճշգրիտ նրբութեամբ, այնպէս որ երկու կողմէն եւս ներբողներ եւ ծափահարութիւն կորուց: Բանախօսութիւնը, որ տեւեց աւելի քան մի ժամ, աւարտեցաւ ժամ եօթնուկէսին (Ը. Ե.): Այսպիսի պարագայի մէջ աւելի քան ութսուն տարեկան անձէ մը կարի բնապէս ակնկալուած բանն է ուղղակի տուն երթալ կառքով, յարմարապէս պատրաստուած ճաշ մը ընել եւ կանուխ մտնել անկողին: Բայց ոչ. կէս ժամ յետոյ ըստ ճիշդ ժամագրութեան կը գտնուէր սեղանակիցներու մէջ, արդէն իւր զգեստները փոխած եւ կառքով պտոյտի ելած լինելով բաւական հեռաւորութեամբ տեղ: Ճաշու բոլոր միջոցին կը խօսէր այնպէս աշխուժիւ եւ փայլուն ոճով որ իբր թէ կէս օրէն ետքը ամբարնոցին մէջ բաղմոցաց եւ բաստեռանց վրայ ընկողմանած եւ յետոյ ամենայն հանդստութեամբ քաղաք իջած ըլլար: Բայց այս չէր ամէնը: Օրակարգին մէջ կը գտնուէր Եկեղեցականաց Պատժոյ Ծրագիրը, եւ հնար էր հասնիլ կամ չհասնիլ Խորհրդարանին փակուելէն առաջ: Սակայն Մր. Կլասսիքն շատ հետաքրքիր լինելով խնդրոյն, չէր կամեր վիճաբանութեան

մէջ մասն ունենալու պատեհութիւնը կո-
րուսանել, եւ ուստի վերստին դարձաւ
խորհրդարան ժամ տասնութեկին, կազմ եւ
պատրաստ՝ երկրորդ կարեւոր բանախօսու-
թիւն մը ընելու, եթէ հարկ լինէր:

ԱՆՁՐԵՒՆ ՊԱՏՃԱՌՆԵՐԸ

Անձրեւին զլիսաւոր, թերեւս կրնանք ը-
սել մի միայն, պատճառն է օգոյն տալէ
ցուրտի եւ ցուրտէն տաքի փոխուիլը: Տաք
օգոյն մէջ ցուրտ օգոյն հոսանք մը կը մըտ-
նէ, եւ կամ տաք օդ կը մանէ ցուրտ օ-
դին մէջ, եւ յայնժամ խտութիւն տեղի
կ'ունենայ խտնաւութեան մէջ զոր միշտ
չը պարունակէ մթնոլորտը երբ անձրեւ
կուգայ: Երբեմն աւելի կամ նուազ սառ-
տիկ հովը կը բերէ բարձրագոյն կամ ցա-
ծագոյն աստիճան ջերմութեամբ օդ, եւ
ըստ այնմ անձրեւը կ'ըլլայ աւելի կամ
նուազ առատ: Երբ ցուրտ օգոյն վերին խաւ
մը կ'իջնէ ստորին խաւի մը վրայ, փոփո-
խութիւնը սովորաբար յառաջ կու գայ ա-
ւելի յամր, եւ անձրեւը կ'ըլլայ ի սկզբան
աւելի չափաւոր եւ թերեւս նաեւ երկա-
րատեւ: Մթնոլորտային այս եղանակաւոր-
ութեանց մէջ երկարականութիւնը կը
խաղայ դեր մը, բայց առկաւին չէ որոշ-
ուած եւ թերեւս երբեք կատարելագէտ
պիտի չորոշուի թէ իբրեւ պատճառ թէ
իբրեւ արդիւնք մասն ունի երկարակա-
նութիւնն ասոր մէջ: Լեռանց շարքեր կամ
կղզիացեալ կատարք լեռանց տեղային անձ-
րեւ կը բերեն կամ կ'եղանակաւորեն դայն
մինչեւ այն աստիճան որ ինչ ինչ երկրաց
ամբողջ նկարագիրը կը փոխուի սոցա ձե-
ռամբ: Երբ դանուի լեռանց բարձր շղթայ
մը, որպիսի է Սիէրրա Նեւադա, ծովէն ոչ
շատ հեռի, կ'ընդհատի օգոյն գէպի ցա-
ծաքին ներքին կողմն ընթացող խոնաւ հո-
սանքին անցըը: Գրեթէ բոլոր անձրեւը
կ'իջնէ ծովակողմը, եւ երկրին ներքին
կողմը բազմապէս կ'ըլլայ անապատ,
ինչպէս ի Հիւսիսային Ամերիկայ, ի պատ-
ճառս նուազ խոնաւութեան որ կը հայ-
թայթուի բնական ուրիշ պատճառներէ:
Մեծ անապատաց մէջ, որպիսի է Սահարա,
անձրեւը կ'իջնէ լեռանց մերձակայնքը մի-
այն ուր փոթորիկը յաճախ սաստիկ կ'ըլ-
լան բայց կարճատեւ: Արեւադարձից կլի-
մայականութիւնը անկատար կերպով ուսում-
նասիրուած է, բայց այդ կողմանց անձրեւ-
ները, որ շատ մը աւելի առատ են, կախ-
եալ են հասարակածային գոտոյն վրայ,
ինչպէս բարեխառն գոտոց վրայ, ջերմու-
թեան աստիճանի փոփոխութիւններէն:
Երաշտութիւնը կը պատահին ի Հնդկաս-
տան եւ ի Կեդրոնական Աֆրիկէ, բայց
նշանակելի է որ անապատային ընդարձակ
վայրք, որպիսի են անոնք որ կը գտնուին
ի Հիւսիսային Աֆրիկէ եւ ի Կեդրոնական
Ասիոյ, բաւական հեռի կը գտնուին հասա-
րակածին հիւսիսային եւ հարաւային կողմը:
Անձրեւոց էջը կառավարող օրէնքներն
մինչեւ իսկ աւելի ընդհանուր են քան զոր
այս իրողութեանց նկարագրութիւնը կ'ակն-
արկեն, վասն զի նոքա կախեալ են ըստ մեծի
մասին առեւտրական կոչուած հովերէն եւ
երկրորդական օգոյնի հոսանքներէ որ կ'ան-
ուանին Պարբերական եւ զորս առա-
ջինք յառաջ կը բերեն: Պարբերական
հովերը կը լայնանա գէպի հիւսիս եւ հա-
րաւ, եւ կ'եղանակաւորին ծովուց եւ
ցամաքաց ձեւէն: Մինչ հասարակածա-
յին հովերը կը միտին փչել գէպի բե-

ւեռները, օգոյ մեծ հոսանքներ շարունակ
կ'ընթանան գէպի հասարակած՝ նոցա պա-
րապ թողած տեղը լցունելու համար: Եթէ
հաշուոյն մէջ չկենար ուրիշ տարր, հովերը
երկար ժամանակ պիտի փչէին մի եւ նոյն
կողմ միօրինակ կանոնաւորութեամբ: Զայս
արդեւելու համար ջերմութիւնը կը միջա-
մտէ իբրեւ նոր տարր մը: Ամառը մեծ
հովտաց կամ հարթ երկրաց ընդարձակ տա-
րածութեան վրայ գտնուած ջերմացեալ օդը
կը բարձրանայ վեր, եւ ցուրտ օդը վերէն
կ'իջնէ վար կամ կը խուժէ կողմնակի ուղ-
ղութեամբ՝ անոր տեղը լցունելու համար:
Ովկէանեան հոսանքները, որպիսի են Ճա-
փոնի Հոսանք կամ Ծովածոցոյ Յորձանք
կոչուածները, կ'եղանակաւորեն կլիման
ծովեզրին երկայնութեամբն հաղաւոր
մղոններով տեղ, եւ իրենց աղբեցութիւնը
յաճախ կը հասցունեն հեռին գէպի ներս:
Ահա կը տեսնուի որ բոլոր այս պատճառք
ունին ընդհանուր բնութիւն եւ մարդկային
իշխանութեան սահմանէն շատ անգին կը
գտնուին:

ԱՅԼԵՒԱՅԼԲ

Յամին 1830, օր մը, մինչ կ'աշխատէր
ակնագործ մը, ծողէֆ ծիրլոթ, այժմ հոչա-
կաւոր պողպատ գրիչ շինող, դիպուածաւ
ճեղքեց իւր նուրբ գործիներէն մին: Յան-
կարծ հարկ լինելով ստորագրել ընկալագիր
մը, եւ առ ձեռն չունենալով իւր փետուր
գրիչը, անոր տեղ գործածեց այդ ճեղքուած
գործին: Այս բարեպաշտն գէպքը առիթ
եղաւ պողպատեայ գրիչներ շինելու գաղա-
փարին:
—Աւստրալիացի մարդարտի որսորդ մը
կ'ըսէ թէ ծովուն մէջ սուզելու տարօրինակ
արդեանց մին է անայլապիսի յոռի զգացումը
զոր կ'ունենայ մարդ մինչ կը գործէ ծովուն
յատակը: Որովհետեւ այդ զգացումը սովո-
րաբար կ'անցնի այն ինչ մարդ կը հասնի
ծովուն երեսը, հաւանականապէս ընծայելի
է օգոյ ճնշման որ կ'աղղէ թոքերուն եւ
անոնց միջոցաւ՝ ուղեղին: Լեռ ելլողին
զուարթամտութիւնը եւ գոհունակութիւնը
ասոր հակառակ զգացմունք են եւ ներհակ
պատճառաց արդիւնք: Սուզակ (սուզ) մը
այնպէս կը բարկանայ վերը նաւակին մէջ
գտնուողներուն կողմանէ գործուած երե-
ւակայական չարիքներու դէմ, որ կու տայ
վեր քաշուելու: Նշանը այն դիտաւորու-
թեամբ որ ամբողջ նաւաստեաց գլուխները
ջախջախէ, բայց կը մոռնայ ամէն բան երբ
կը հասնի ջրին երեսը:
—Կ'ըսուի թէ փոքր գործիներու լաւա-
գոյն կ'ութերը կը շինուին խնձորենույ փայ-
տէն որ կարի յոյժ կարծր է երբ կը չորնայ
եւ ունի սիրուն երեւոյթ: Բաց աստի զիւ-
րաւ չկոտրի շինուելէն ետքը:
—Մարմնոյ այրածը շուտով դարձանելու
համար չկայ աւելի մեղմիչ եւ ազդոյ բան
քան հաւկթին սպիտակուցը: Օգոյն հալմամբն
է որ այրածը այնքան ցաւ կու տայ: Հաւ-
կթը կ'ըլլայ իբրեւ փայլ (ծէւ), եւ կատա-
րելապէս կ'արտաքսէ օդը, նաեւ կ'արդելէ
բորբոքումը:
ՅԱՅԱԿՅՈՒԹԻՒՆԲ
ԱՄՈՒՍՆԱԿԱՆ ՍՈՎՈՐՈՒԹԻՒՆԲ ԵՒ ՀԱՐՍԱՆԵԱՅ
ՀԱՆԳԵՍԲ ՀԱՅՈՑ ՎԱՆԱՅ
(Ծառ. «Աւերաբեր» 1 էջէն Լ էջը)
Եկեղեցին կ'արձակուի եւ հարսնացու
գանողներ ուրախ զուարթ կը գառնան իրենց

տունը: Կ'աւետեն բոլոր տնեցւոց եւ մա-
նաւանդ ամուսնանալիք երիտասարդին թէ
հնաշխարհիկ եւ չքնադադեղ աղջիկ մը գտած
են: Երիտասարդն քմծիծաղով մը մաիկ կ'ընէ,
բայց սիրտն կը բարախէ եւ երեւակայու-
թիւնն կը սկսի վառիլ: Երեւակայութիւնն՝
որ յայնմ հետէ հազար եւ մի գիշերներու
տեսարանաց հաճոյքներ կը ստեղծէ անոր
համար: Երիտասարդին ծնողք լուր յղելով
յիշեալ աղջիկն կ'ուզեն իրենց մանչուն հա-
մար: Աղջկան ծնողք զանկաւ տալու յօժա-
րութիւն կը ցուցնեն: Մէկ երկու շաբաթ
յետոյ, աղջիկը նշանելու համար անոր տունը
կ'երթան փեսայացուին մայրն, քոյր եւ ու-
րիշ աղբականներ: Հոն շատ սիրալիր ըն-
դունելութիւն մը կը գտնեն: Իրենց համար
կը պատրաստուի բարեկից սեզան մը, զոր
կը զարդարեն խմորեղէնք, քաղցրաւենիք,
կարագ, մեղր, սեր, մածուն, փոխիդ, եւ
այլն: Հիւրեր շատ ծանր շարժելու եւ մեծ
նազանք ծախելու են հանդէպ այս անուշե-
ղինաց: Հարսնացուի տնեցիք «Մոռնիմ
բերնիդ անուշ արա (կեր)» խօսքը ըսելու
եւ կրկնելու են ամէն մէկ հիւրին, որպէս զի
հիւրերու ձեռքն ու բերան շարժին, բայց
վերջին աստիճան կամաց շարժելու պայմա-
նաւ, այնպէս որ հացկերոյթը տեւէ չորս
հինգ ժամ: Այս միջոցին հարսնացուն ինչ
կ'ընէ: Նա հիւրերու ձեռքը կամաց կա-
մաց եւ երկիւղած խնամով կը համբուրէ
եւ փեսայացուի մօր կամ քրոջ ձեռքէն
մատանի մը, ժամացոյց մը կամ ոսկի մը
ընդունելէ վերջը կ'երթայ արձանացած
կը կայնի սենեկին մի անկիւն լուռ եւ մունջ:
Հիւրերու ներկայութեան նա կը գտնուի
բոլորովին նոցա տրամադրութեան ներքեւ:
Ասոնք վարպետութեամբ աղջկան կատարել
կու տան այս ու այն գործը, զնա վեր-
ջին անգամ փորձելու համար: Աւելորդ է
ըսել թէ այս պարագայիս տակ աղջիկը կը
գտնուի անտանելի ճգնաժամի մը մէջ: Աղ-
ջիկ նշանողներ ամէն տեսակ հնարքներ
բանեցնելով հանգերձ երբեմն դարձեալ կը
խաբուին: Ստոյգ աղբիւրէ լսած եմ թէ
մայր մը իր մի քիչ կարճատեւ աղջիկ
յաջողած է միջահասակ ցուցնել հագուեցնե-
լով անոր՝ շատ բարձր կրունկ ունեցող մու-
ճակներ: Աղջիկ նշանելէ քանի մը ամիս
եւ երբեմն տարի մը վերջը կը կատարուի
հարսանեաց հանդէսը: Հարսանիքէն առաջ
հարսնացուի եւ փեսայացուի տնեցիք շատ
քիչ անգամ իրարու տուն կ'այցելեն, եւ
չմոռնանք յիշել թէ նշանուած աղջիկն ու
մանչն շատ անգամ զիրար երբեք տեսած
չեն լինի նշանուելէ առաջ: Բայց այս սո-
վորութիւն փոխուելու վրայ է: Քսան տարի
առաջ փեսան ամուսնանալէ յետոյ միայն
կարող էր տեսնել իր հարսը: Նաեւ յետ
ամուսնութեան փեսայէն զատ տան արա-
կան չափահաս անդամներէն ոչ ոք կրնայ
տեսնել հարսին երեսը եւ խօսիլ անոր հետ:
Տարիներով հարսին հետ նոյն տունը ընա-
կող փեսային հայրն ու երէց եղբարք կար-
ծեմ պիտի չկրնային ճանչնալ իրենց հարսն,
եթէ ներքի լինէր անոր խօսիլ անոնց հետ
երես առ երես իրենց տունէն դուրս այն-
պիսի տեղ մը, ուր շատ հարսներ միահա-
մուռ կը գտնուին: Թշուառ հարսը շատ
կրաւորական զիրք ունի: Նա պարտաւոր-
ուած է ցկեանս իրեւ ամուսին ապրիլ այն
երիտասարդին հետ, որոյ ընտրութեան մէջ
ձայն չկրնար ունենալ: Հարսը պարտի ան-
մուռն զառի մը պէս ընդունիլ ինչ որ կ'ո-
րոշուի իրեն համար: Նա երբեմն այնչափ

չուտ էրկան կ'երթայ, որ եթէ փեսայացուի մը ընտրութիւն իրեն իսկ թողուէր, ինքն դեռ տղայ լինելով անկարող պիտի լինէր իմաստուն ընտրութիւն մը ընելու: Տղայ հասակի մէջ աղջիկներ էրկան տալու յոռի սովորութիւն կը տիրէ մանաւանդ տեղւոյս շրջակայ շատ մը գիւղերու եւ գաւառակներու մէջ: Մեր գիւղացւոց մեծագոյն մասի համոզումն է թէ երբ աղջիկ մը իրենց տէր կոչուած գլխարկով զարնուի քիչ մը հեռուէն եւ ի դետին չտապալելու չափ ոյժ ունենայ, յարմար է էրկան երթալու: Անքեղ գիտական լաւ փորձաքար մը: Շատ խորհիլ պէտք է համոզուելու համար թէ այսպիսի բարբարոսական սովորութիւններէ յոյժ անհելի չարիքներ կրնան ծնանիլ:

Գանք հիմա հարսանեաց հանդիսին, Հարսանիք հարսին տունը կը տեսէ մի օր, իսկ փեսային տունը՝ չորս օր: Առաջին օրը կը զրկուի հարսի տունը երկայն եւ հաստ կերոն մը եւ մատուցարան մը, որոյ վրայ կը դրուին շաքարեղէնք, նուսեր կամ խնձորներ: Գանի մը տարի առաջ սովորութիւն էր նաեւ յղել հինայ, ներկելու համար հարսին ձեռք եւ կարծեմ ոտքն ալ: Առաջին օրուան իրիկունը երգի եւ նուագաւանաց ձայներ կը սկսին լսուիլ: Այս իրիկունը կը կոչուի «Ամուրեաց Տօն», վառն զի քիչ բացառութեամբ ամուրիներ միայն կը հրաւիրուին: Սորա այդ իրիկունը կ'ընտրեն իրենց համար պետ մը, զոր կ'անուանեն «Ամուրեաց Գլուխ» (ալէպ ալէ), կու տան անոր ձեռքը հաստ գաւազան մը, որոյ ծայրն ամէն ամուրի հրաւիրեալը համբուրելու է, եղած ընտրութեան ի վաւերացումն: Ամուրեաց Գլխոյն թէեւ անուանական պաշտօնն է հսկել հանդիսին կարգապահութեան, բայց իւր գործն կը լինի մանաւանդ արքեմալ, տեսակ տեսակ խեղկատակութիւններ եւ միմոսութիւններ ընել, զգաստ լսելեաց զգուշի խօսքեր արտասանել: Վերջապէս ամէն տեսակ խայտառակութիւններ կ'ակնկալուին անկէ: Ինքն եւ իւր ժողովուրդը դրեթէ մինչեւ առաւօտ կը խազան, կը խնդան, կ'երգեն, կը պարեն եւ որոտագոյ ձայներ կը հանեն: Պարելու ժամանակ պահ ընդ մէջ կը գոչեն, «Վահէ, Վահէ»: Պարաւորներ եւ նուագաձուներ երբ յոգնելով կը դադարեցնեն իրենց գործը, կը պոսան: «Աստուած շնորհաւոր ընէ, առջիննէն» (*) լաճ ընէ: Ամուրի հրաւիրելոց վրայ երկրորդ օրը կ'աւելնան ամուսնացեալ հրաւիրեալք, որ ընդհանրապէս կ'ըլլան լուրջ, ծանրաբարոյ եւ պատկառելի: Երկրորդ օրը ցերեկին, ի ներկայութեան այր եւ կին հրաւիրելոց, հանդիսաւոր կերպիւ կ'ածիլուի փեսան, որոյ համար յոյժ սրբաւորող եւ խորհրդաւոր կը լինի այս արարողութիւնն: Ածիլուելու ժամանակն է որ նա աւելի կը զգայ թէ ամուսնանալով ծանր պարտականութիւն մը հրաւիրած կը լինի իւր վրայ եւ անհրաժարելի լուծի մը ներքեւ մտած կ'ըլլայ: Հարսանեաց հանդէսն յանկարծ յուզարկաւորութեան հանդիսի կը փոխուի անոր համար, բայց ո՛վ է մեռեալն, փեսային ամուրիութիւն: Ածիլուելը այդ օրը կը նշանակէ փեսային համար մանկութեան եւ պատանեկութեան օրերուն «Մնաս բարեալ» ըսել եւ զանոնք թողել: Եթէ ածիլուող փեսան զժաղզաքար չունենայ հայր կամ մայր, ածիլուելու արարողու-

թիւնն աւելի դառն եւ տխուր կը լինի անոր համար: Նա լալկան տղայ մը կը դառնայ եւ երբեմն մինչեւ անգամ կը մարի: Կարծես թէ իր հօր կամ մօր գերեզմանէն սա խօսքեր կը լսէ, «Ախ, որդեակ իմ, Աստուած ինչո՞ւ քիչ մ'ալ կեանք չտուաւ ինձ որ քո թագ պսակ տեսնէի, որ կարօտով չմեռնէի, որ աչքս ետեւ չմնար»: Փեսային ածիլուելէն յետոյ, պատրաստութիւններ կը տեսնուին հարսին տունն երթալու: Այր հարսնեւորներու մեծ մասը, փեսային մերձաւոր կին աղագականներ, փեսան եւ իր հայրն կ'երթան ի միասին հարսին տունը, ու պսակի արարողութիւն մասամբ մը կատարուելէ ետքը, հարսնաձուք առօք փառօք հարսն ու փեսան եկեղեցին կը տանին: Այս միջոցին կը վառուի զրկուած կերոնը եւ վառ կը պահուի մինչեւ որ պսակի մնացեալ արարողութիւն վերջանայ եկեղեցւոյ մէջ: Հարսը քօղարկուած դուրս կը հանուի իր հօր տունէն եւ քօղը վրան կը մնայ մինչեւ որ հարսանիքը վերջանայ: Ձեմ գիտեր խեղճ աղջիկը քօղին տակէն կը տեսնէ թէ ինչ անցուղարձ կ'ըլլայ իւր շուրջը իրեն համար, թէ մոտ թի մէջ բանտարկուած կը լսէ ձայն միայն: Սոյն քօղին վար առնուելէն ետքը գլխոյն վրայ կը ձգէ ուրիշ արձակ եւ թեթեւ քօղ մը, զոր անմիջապէս երեսին վրայ կը քաշէ երբ մարդ մը տեսնէ: Գանի մը տարի վերջը, երբ ըստ տեղական սովորութեան հարսին հարսնութիւն վերջացած կը լինի, յայնժամ նորա գլուխն ուրիշ ձեւ մը մտած կը լինի, որ ձիւղ խօսելով ծիծաղաշարժ երեւոյթ մը ունի: Հարսնութեան տարիներ անցունող կին եւս զանազան կը փաթթէ զլուխն բաւական ամուր եւ գլխոյն երկու կողմը եղջերաձեւ երկու ցցուածքներ կը շինէ: Հարսն ու փեսան եկեղեցին տարուելով եւ հոն պսակադրութեան արարողութիւնն վերջանալով այր եւ կին կը լինին եւ աշխարհ կը մտնեն, ինչպէս կ'ըսէ Վանեցին: Թող ներուի մեզ փակագծի մէջ հոս պատմել զուարճալի միջադէպ մը: Անգամ մը հայ մը տեղւոյս միսիոնարներէն միոյն տունը այցելութեան կ'երթայ եւ խօսակցութեան միջոցին կը հարցնէ միսիոնարին, «Պատուելի, աշխարհ մտած ես»: Միսիոնարը շուարած այս տարօրինակ հարցման վրայ, կը պատասխանէ, «Անշուշտ աշխարհ մտած եմ, քանի որ անոր վրայ կը գտնուիմ»: Վերջը միսիոնարը կը հասկնայ թէ «աշխարհ մտնել» Վանեցւոց բառարանին մէջ կը նշանակէ ամուսնանալ:

Եկեղեցւոյ մէջ կատարուած պսակադրութեան ժամանակ փեսային քօլ կը կայնի տղայ մը: Սորա պաշտօնն է բռնել ի ձեռին մէկուկէն կանգունի չափ երկայն վառուած մոմ մը, որ «թրի մոմ» կը կոչուի: Այս մոմ վառուած կը տարուի փեսային տուն: Իսկ կերսնն եկեղեցւոյն կ'ընծայուի: Փեսան ու հարս եկեղեցիէն տունը բերուած ժամանակ դեռ հոն չմտած, անոնց առջեւ աքաղաղ մը կամ ոչխար մը կը դնուի, եւ ասպ երկուքն ալ կ'առաջնորդուին կանանց յատկացեալ սենեակը: Տուն մտնելէ վերջը փեսան թագաւոր եւ հարսը թագուհի կը կոչուին: Հարսանեաց ժամանակը եթէ բան մը կոտորի, կոտրած բանը տեսնողին բերնէն անմիջապէս կը լսուի սա խօսք. «Կոտորի քասան, ապրի փեսան»: Երկրորդ օրուան իրիկունը հացկերոյթէն քանի մը ժամ վերջը այր հարսնեւորք,

իսկ չորրորդ իրիկուն կին հարսնեւորք կը մեկնին եւ մեր հարսանիք կը վերջանայ: Վան ԵՇԱՆ ԳԱՐԱՍԵՅԵՐԵԱՆ 24 նոյ. 1892

ԱՌ ՇԱՄԱՅՆ ՊԱՇՏՕՆԵԱՅՍ ԱՒԵՏԱՐԱՆԱԿԱՆ ԵԿԵՂԵՑԵԱՅ Ի ՓՈՔՐ ԱՍԻԱ, ՅԱՍՈՐԻՍ ԵՒ Ի ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ ՅՈՒՐԵԱ

Սիրելի եղբարք,

Այլ եւ այլ կողմերէ շատեր, որ ունին առաւել կամ նուազ պէտք դարձանուելու, կը դիմեն յԱյնթապ, յԱղարեան Հիւանդանոց, ի ձեռին ունենալով յանձնարարագիր մը որ իրենց արուած է հօլուի մը, քարոզչի մը, միսիոնարի մը կամ տեղւոյ մը եկեղեցական ժողովի կողմէ:

Ըստ կանոնադրի հաստատութեանս՝ նոքա որ կրնան ոտքի վրայ դարձանուել, չեն ընդունուիր հիւանդանոցի մէջ, այսինքն չյատկացուիր նոքա մահիճ եւ չտրուիր կեղուր, այլ շաթութեան մէջ որոշ օրեր կու գան հիւանդանոց եւ հարկաւոր դարձան ընդունելէ յետոյ կը մեկնին: Հետեւաբար դուրսէն եկող մէկը պէտք է ինքնին հոգայ իւր բնակութեան տեղն եւ ուսելիքը: Այս է հիւանդանոցի կանոնադրի տրամադրութիւնը եւ ասոր համեմատ ալ կը գործուի: Գանք որ շատեր կու գան բնակելու տեղ չպատրաստած եւ ապրուստի միջոց չհայթայթած, եւ արտակարգ պահանջկոտութեամբ կը ծանրանան եկեղեցեաց վրայ, խնդրելով բնակարան եւ ապրուստի միջոց որքան ժամանակ որ մնան յԱյնթապ, եւ ապա ճանապարհի ծախք՝ դառնալու իրենց տեղերն: Յարգ Այնթապու եկեղեցեաց վրայ ծանրացած են այս տեսակ բեռներ: Նաեւ բաց ի հիւանդներէ, որ կու գան դարձանուելու, պակաս չեն մուրացիկ աղքատներ որ կը ներկայանան յանձնարարագրի ի ձեռին ողորմութիւն խնդրելու: Եթէ այսպիսի դէպքեր բոլոր տարւոյն մէջ մի քանի անգամ լինէին, անձայն, յօժարութեամբ կը կատարէինք մեր քրիստոնէական պարտաւորութիւնը. բայց եկու տես որ ամէն շաբաթ դուրսէն եկող մէկ կամ երկու աղքատ կամ հիւանդ անշուշտ կը դառնուին: Իրաց այս վիճակին մէջ միւս կողմէ ալ 3-6 տարիներէ ի վեր կը շատնան ժողովրդեանս մէջ աղքատներ գործոց անշուշտութեան պատճառաւ: հետեւաբար ասուել քան զսովորականն նոյա օգնելու պարտաւորելով՝ ենթակայ ենք շատ դժուարութեանց: Այս պարագայից տակ դուրսէն յանձնարարագրով եկող բարեկամը մեզ անտանելի բեռ մը կը դառնան եւ այլ եւս պիտի չկրնանք համբերել իրենց:

Արդ, կը խնդրեմք որ դարձանուելու նպատակաւ հիւանդանոց եկողներու եւ կամ ողորմութիւն հաւաքելու շրջողներու յանձնարարագրի տուող բարեկամը կանխաւ հոգան դեղի, ապրուստի եւ վերադարձի ծախքն իրենց զրկած անձանց. հակառակ պարագային, ըստ որում օգնել մեր կարողութեան վեր կը տեսնեմք, բնաւ կարեւորութիւն պիտի չտանք նոյա ձեռք դառնալով յանձնարարագրերու:

Ի դիմաց եկեղեցական ժողովոց երկր եկեղեցեաց Այնթապու ԿԱՐԱՊԵՏ ՄԱՐԳԱՐԵԱՆ

Կ. պոլսոյ Երիւտ. Գրիւտ. Ընկերակցութեան աղօթից ժողովը տեղի պիտի ունենայ վաղը, ժամը 9ին ըստ Թուրքաց, Պայլ Հաուսի մատրան մէջ:

(*) Փեսային առաջին զուակը

ՀԱՆՐԱՊԵՏ ԲԱՆԱԲԱԿԱՆ

Յունի. 2 ըստ Յունի., և Յունի. 14 ըստ Լատ., 1893

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Յրանսական հարցաքննիչ դատաւոր Մ. Յրանգլիլ յունի. 1ին աւարտեց Մ. Շարլ տը Լէստիսի եւ Փանամայի Ընկերութեան միւս տնօրէններուն ամբաստանադրոյն պատրաստութիւնը, եւ յոյս ունէր խորհրդարանի ամբաստանեալ 10 անդամոց քննութիւնն աւարտել յունի. 10-15ին. Մ. Անտրիէօ կ'ըսէ որ եթէ Մ. Յրանգլիլ ունէ ասպացոյց չգտնէ ի դատ կոչելու համար զասոնք, ինք պիտի բողոքէ եւ եթէ հարկ ըլլայ, պիտի աւելցունէ պահանջեալ ասպացոյցները:

Այս շաբթու, ի մէջ այլոց, հետեւեալ հետադիւրներն ընդունուած են Փարիզէ փանամայի խնդրոյն նկատմամբ.

Յունի. 6.— Զրոյց կը չըջի թէ հարցաքննիչ դատաւորը գտած է Մ. Շարլ տը Լէստիսի ուղղեալ հետադիւր մը, որոյ համար կ'ըսուի թէ մեծ կարեւորութիւն պիտի ունենայ դատաւարութեան մէջ եւ ծանր միջադէպ յառաջ պիտի բերէ:

Յունի. 8.— Այժմ գրեթէ ստոյգ կը համարուի թէ Հանրագումար չի նուազեցնուցնուց նախկին նախարար Մ. Պայոյի մաս ունեցած է փանամայի գայթակղական գործոց մէջ: Կառավարութիւնը Երեսփոխանական Ժողովոյ պիտի թողու որոշել թէ Մ. Պայոյ Մերակոյտին առջեւ դատուի, որ այս տեսակ առթիւ գերագոյն ատենի կը վերածուի, թէ եղեռնադատ ատենին:

Յունի. 8.— Մ. Պրոնտէն, որ Հանրագումար չի նուազեցնուցնուց նախարարութեան մէջ պաշտօնեայ էր Մ. Պայոյի պաշտօնավարութեան օրով, երկու մասնավարներով փանամայի Ընկերութեան ընդունած է 500, 000 ֆրանք, զոր Մ. Պայոյի յանձնած է: Մ. Պայոյ կ'ըսէրանայ զայս, սակայն փանամայի Ընկերութեան տնօրէններէն Մ. Ֆոնթան, որ բանտարկուած է ի Մադաս, հաստատեց Մ. Պրոնտէնի խօսքերը:

Յունի. 9.— Ֆէլիքս կը ծանուցանէ թէ Գորիլայի երեսփոխան Մ. տը Շուաղէօլ ըսած է որ նպատակ ունի կառավարութեան հարցապնդումը ուղղել Մ. Ֆոնթէի նախարարութեան օրով փանամայի Ընկերութեանն առնուած եւ ընտրութեանց մէջ գործածուած դրամը վերստին այդ ընկերութեան դարձուելու խնդրոյն վրայ:

Յունի. 10.— Մ. Պայոյ ձերբակալուեցաւ եւ բանտարկուեցաւ ի Մադաս:

Փարիզէ դարձուած հետադայ հետադիրք եւս առաւել կարեւոր են:

Յունի. 10.— Երեսփոխանական Ժողովոյ վերաբացման նիստն աղմկալից եղաւ: Մ. Բադիմիլ փէոիէ Ժողովոյ նախագահ ընտրուեցաւ:

Յունի. 10.— Նախարարութիւնը հրաժարեցաւ: Նախարարապետ եւ Արտաքին գործոց նախարար Մ. Ռիպոյ պիտի կազմէ նոր նախարարութիւն մը:

Կը տեսնուի թէ Մանդեան արձակուրդէն ետքը իրորդարանի վերաբացման ատեն Մ. Ֆոնթէ յաջողած չէ վերստանալ նախագահի պաշտօնը, զոր երկար ատենէ ի վեր կը վաւերէ: Մ. Բադիմիլ փէոիէ, որ Մ. Ֆոնթէի կը յաջորդէ, կարողագոյն Հանրապետականաց մին է եւ ամէն ամբաստանութենէ զերծ մարդ մը կը համարուի: Մ. փէոիէ մին է

այն դիւանագէտներէն զորս Մ. Բադիմիլ Լուպէի նախարարութեան հրաժարումէն ետքը հրաւիրեց նոր նախարարութիւն մը կազմելու համար, եւ սակայն նա չյաջողեցաւ այդ ձեռնարկութեան մէջ: Մ. Ռիպոյի հրաժարեալ նախարարութեան անդամներէն ոմանք կորուսին իրենց վարկը, կամ անկարող եղան կատարել իրենց գործը, եւ ուստի ասոնց պաշտօնն ուրիշներու պիտի յանձնուի: Բանի որ Մ. Ռիպոյ դարձեալ նախարարապետ կը մնայ, կառավարութեան աշխարհավարութիւնը ունէ փոփոխութիւն չկրեւ, եւ կրնանք յուսալ թէ Հանրապետութիւնը պիտի զօրանայ այն ներքին դժուարութեամբք ընդ որս կ'անցնի:

Վերջին հետադիրն այն է թէ Մ. Ռիպոյ վերակազմած է նախարարութիւնը: Ինք նախարարապետի պաշտօնին հետ պիտի վարէ նաեւ Ներքին գործոց նախարարի պաշտօնը: Իսկ Արտաքին գործոց նախարար կարգուած է նախորդ Երկրագործական նախարար Մ. Տըվէլ: Կարեւորագոյն փոփոխութիւնն այն է թէ նշանաւոր Պատերազմական նախարար Մ. տը Ֆրէյսինէ գործէ կը քաշուի իւր պաշտօնը թողլով Զօր. Լուազիլլոնի: Միւս նախարարաց պաշտօններն անփոփոխ կը մնան:

Ռուսմանիոյ դահաժառանգ Ֆէրտինանտ իշխանի ընդ էտիմպուրկի Մարի իշխանուհւոյ ամուսնութեան հանդէսը երեքշաբթի օր կատարուեցաւ ի Սիկմարինկէն, որ փեսային նախահարց բնակավայրն է: Սիկմարինկէն գլխաւոր քաղաքն է Հոնէն-ձոլլէրն անուն փոքր գաւառին, որ Վիւրթեմպերկի հարաւակողմը կը գտնուի: Եւ այժմ կը վերաբերի Բրունսուի: Ֆէրտինանտ իշխան երկրորդ որդին է Հոնէն-ձոլլէրնի Լէոփոլտ իշխանին, որ է Ռուսմանիոյ Կարոլ թագաւորին երիցագոյն եղբայրը: Ֆէրտինանտ իշխան ուսմանական գահուն ժառանգ որոշուեցաւ 1888ին, երբ իւր երէց եղբայրը հրաժարեցաւ յաջորդութեան իրաւունքէն: Ծնած է 1865ին եւ ուստի իւր հարսէն 10 տարի մեծ է: Մարի իշխանուհի Վիլհելմինա թագուհւոյն երկրորդ որդւոյն, էտիմպուրկի դուքսին, երիցագոյն դուստրն է: Իսկ անոր մայրն է Զարին միակ քոյրը: Հարսանեաց հանդիսին ի մէջ այլոց ներկայ էին Գերմանիոյ Վիլհելմ կայսրը, Ռուսմանիոյ Կարոլ թագաւորը, էտիմպուրկի դուքսը եւ զքսուհին, Ալեքսիս Մեծ դուքսը, Բոնոմի դուքսը եւ զքսուհին, Պելլիոյ դահաժառանգ իշխանը, Պերլինի ուսական դեսպան Կոմս Շուվալտֆի եւ օսմանեան դեսպան Թէլֆիլդ փաշա, Ռուսմանիոյ Արտաքին գործոց նախարարը եւ ուսմանական իրորդարանի երկու Ժողովոց նախագահները:

Սպանիոյ Վալադոլիտ Նահանգին փոխաւոր անուն տեղն արտակարգ մեծութեամբ օղաքար մը ինկած է: Նահանգին իշխանութեան կողմէ դիտական յանձնախումբ մը գրկուած է զայն քննելու համար:

Չինուորական պիտոյից վիէննացի յանձնաւոր մը հեծելազօրաց սաղաւարտներուն համար ցարդ գործածուած թիթեղին տեղ բնապաղէղի (aluminium) թերթեր գործածած է, եւ այսու այդ սաղաւարտներուն ծանրութիւնը 850 կրամէն 500ի իջուցուած է:

Ռուսական զանազան Նահանգաց մէջ տիրող սաստիկ նեղութեան պատճառաւ Զարը հրամայած է որ կարգ մը երկա-

թուղեաց չինութեան ձեռնարկուի եւ այսպէս գործ հայթայթուի Ժողովրդեան համար: Շինութեանց գործին վերադառնալ թիւնը յանձնուած է Զօր. Անէնքոֆի:

Յունի. Յին Վիլհելմ կայսր հացկերոյթ մը տուաւ, որում ներկայ դանուեցան Պերլինի օսմանեան դեսպան Թէլֆիլդ փաշա եւ Բամիհոլլէնէր փաշա: Այս հացկերոյթին ներկայ եղած են նաեւ Կոմս Գաիլիլի եւ Մ. տը Մարչալ:

Սերպիոյ Սքուփինան յունի. Յին (Հ. Տ.) պիտի լուծուի: Ընտրութիւնը պիտի կատարուի մարտ 9ին, եւ նոր Սքուփինան ապրիլի սկիզբն ինիստ պիտի գուժարի:

Քիւնիգ Յայնուկ վաւերական աղբիւրէ իմանալով կը հաղորդէ թէ Զարեհին ընդունած է Վիլհելմ կայսրը հրաւերը՝ ներկայ գտնուելու համար Նորին Վահագնաւորութեան քրոջ, Բրուսիոյ Մարկէրիթա իշխանուհւոյն, ամուսնութեան հանդիսին: Նորին Բարձրութիւն հաւանականապէս ներկայ պիտի ըլլայ նաեւ Կայսր ծննդեան տարեդարձին առթիւ Պերլինի մէջ կատարելի հանդիսից:

Պրուսիէ կը հետադրուի թէ Լէոփոլտ թագաւորն ապրիլ 6ին պիտի ուղեւորի ի Բոննոյ: Երկրախոյզներու մեծ խումբ մը ճամբայ պիտի ելլէ Թագաւորին հետ, որոյ ընդունելութեան համար մեծամեծ պատրաստութիւններ կը տեսնուին:

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Զմրան խիստ եղանակը որ արդէն մեր հիշատակողմը կը տիրէ՝ այս շաբթու մայրաքաղաքս ալ հասաւ: Ամբողջ երկուշաբթի օրը ջերմաչափը սառուցման աստիճանէն վար էր: Կ. պոլսոյ ձմեռն այնքան մեղմ կ'ըլլայ որ սովորութիւն եղած չէ սառի ատեն ձիու պայտի համար մասնաւոր դամբը գործածել, եւ այս պատճառաւ շատ կառքերու ձիերը կ'իյնային: Լեւոնի Հէրալ կը գրէ թէ երկու անձինք սահելով ինկած են եւ անոնց ոսկրներէն մին կոտրած է: Հաւանական է որ նոյն դժբաղդութիւնն ուրիշներու եւս պատահած է: Անցեալ ուրբաթէ սկսեալ հինգ օր շարունակ եւրոպական թղթատար չեկաւ մայրաքաղաքս, եւ չորեքշաբթի աւուր թղթատարը քիչ բան բերաւ: Այս պատճառաւ մեր այս շաբթուան արտաքին լրոց հաւաքածոյն սովորականէն համառօտ պիտի ըլլայ: Հունդարիոյ, Սերպիոյ եւ Պուրկարիոյ մէջ առատ ձիւն տեղացած է, բայց ի Կ. պոլսոյ քիչ մը ձիւն միայն ունեցանք: Սակայն ցուրտ օդին մեղ հասնելէն առաջ երեք չորս օր գրեթէ անընդհատ անձրեւ կը տեղար: Մեծ եւ փոքր նաւակներ ընկղմեցան կամ ցամաք նետուեցան ծովուն ալեաց սաստկութենէն, եւ մայրաքաղաքիս ուրիշ քանի մը տեղեաց հետ հեռագրական հաղորդակցութիւնը ընդհատուեցան:

Այս օրերս տեղացած սաստիկ անձրեւին պատճառաւ ողողումներ եղած են ի Մուսթաֆա Փաշա: Այս քաղաքին ցած մասերը ջրով ծածկուած են: Կառավարութիւնն ամէն ջանք կ'ընէ ողողելոց օգնելու համար:

Սֆինոն Գարահիսարի մէջ Ժայռի ահագին կտոր մը ըլլոյն գաղաթէն բաժնուելով դլորեցաւ ստորոտը գտնուող տան մը վրայ եւ վիցուց զայն: Տան մէջ դրտնողները, այսինքն Մահմետական մը,

անոր կինը եւ երկու զաւակները, մեռան։

— Հայրս շողեցաւ անցեալ հինգշաբթի Պէյրուսէ մեկնեցաւ 1,400 զինուորներով, որք իրենց ծառայութեան պայմանաժամն աւարտած ըլլալով հայրենիք կը վերադառնան։ Ուրիշ քանի մը հազար զինուորներ եւս իրենց տեղերը զրկուած են մայրաքաղաքէն եւ այլ զինուորական կեդրոններէ։ Սպարապետի Դուռը որոշած է սակայն օգին խստութեան պատճառաւ ժամանակ մը ետքը իրենց տեղերը զրկել այն տկար կամ նոր առողջացած զինուորները որք լրացուցած են վերոյիշեալ պայմանաժամը։

— Մէրսին—Ստանա երկաթուղին ստանձնելու պաշտօն ունեցող յանձնախումբը երկուշաբթի օր Մէրսին ուղեւորեցաւ։ Յանձնախումբն ապա Պէյրուսէ երթալով պիտի ստանձնէ այդ քաղաքին նոր նաւահանգստին շինուած մասը։

— Մեծ հրդեհ պատահեցաւ յԱտայի։ Կրակը ծագում առաւ քաղաքապետական շէնքէն, ուր առժամապէս գտնուողները կը բնակէին։ Հրդեհը չորս ժամ տեւեց։ Քաղաքապետական շէնքը եւ բազմաթիւ տուներ ու խանութներ մոխիր դարձան։

— Թուրք լրագրաց մէջ պաշտօնական աղբ մը հրատարակուած է, որով տանուտեարք կը ծանուցուի չէնքերու համար վճարելի տրոց մնացորդները հատուցանել, վասն զի կառավարութիւնը որոշած է ամէն պարագայի մէջ պարտաւորել զանոնք որ տան իրենց պարտքերը։ Եթէ պարտք ունեցող տանուտեարք կառավարական պաշտօնեայ ըլլայ, անոր պարտքը ամսաթոշակին վրայ պիտի հաշուուի։

— Ասիուսէ կրօնէ տանող եգիպտական երկաթուղւոյ բացումը պիտի կատարուի յառաջիկայ ամսոյ սկիզբները։ Խոյն Ապպա չիւրի փաշա երկաթուղեաւ Ասիուսէ պիտի երթայ, ուր գիշեր մը պիտի մնայ, եւ բացման արարողութիւնը պիտի կատարուի հետեւեալ օրը։ Նորին Բարձրութիւն հաւանորէն շողեցաւով պիտի վերադառնայ Գահիթէ։ Թէեւ կ'ըսուի թէ բացումը ճիշդ փետր. 1ին տեղի պիտի ունենայ, սակայն զեռ վերջնականապէս որոշուած չէ այդ։

— Վեհ. Սուլթանի հրամանաւ Պէնդագիի սովին գէմ մաքառելու միջոցներ ձեռք պիտի առնուին։ Մեծաքանակ արմտիք պիտի զրկուի այդ գաւառը եւ պիտի բաշխուի ուտելիաց սղութիւնէ նեղուող բնակչաց։ Կը յուսացուի թէ ժողովուրդն այս եղանակաւ պիտի կրնայ անցունել սոյն գոտարին ժամանակամիջոցը։ Այս նպատակաւ սովորաբար զրկուած ցորենի քանակութիւնը պիտի աւելցուի, եւ ամէն ջանք ի գործ պիտի դրուի սառապելով ժողովրդեան ուտեստ հասցունելու գործը զիւրացունելու եւ փութացունելու համար։

— Անցեալ շաբթու թուրք լրագրիք հրատարակեցին պաշտօնական յայտարարութիւն մը, որ կը ծանուցանէր թէ Բեադը-խանէի մէջ փորձեր եղած էին օսմանեան անձուխ վառողով, որ օսմանեան մասնագէտներու հսկողութեան ներքեւ շինուած էր Մաքրիզիւզի կայսերական վառարաննին մէջ։ Կատարուած փորձերը լաւ արդիւնք տուած են, եւ Վեհ. Սուլթանը զայս իմանալով իւր գոհունակութիւնն յայտնած է այն մասնագիտաց որ վառող պատրաստած էին։ Նորին Վեհափառութիւն վարձատրած է նաեւ Մաքրիզիւզի գործարանին մէջ աշխատող այն բոլոր անձինքը որ մասնակցած էին անձուխ վառողին պատրաստութեան։

— Ֆերտինաւ իշխանի մայր Գլէմանթին իշխանուհի քանի մը ամիս Պուլկարիա մնալէ ետքը Սոֆիայէ վիզնա ուղեւորեցաւ անցեալ շաբթու։

— Նախարարաց խորհուրդը քննած եւ վաւերացուցած է այն յանձնախումբին տեղեկագիրը որում պաշտօն յանձնուած էր խորհիլ բանտարկելոց հանգրձնի խնդրոյն վրայ։ Ինչպէս արդէն ծանուցուած է, խորհուրդ կայ միաձեւ հազուստ հազցունել ոճրի եւ ուրիշ յանցանաց համար պետական բանտերու մէջ փակուած բոլոր բանտարկելոց, եւ ասոնք նաեւ մետաղեայ մասնաւոր տախտակ մը պիտի կրեն իրենց հանգրձնին վրայ։ Այս անօրինութիւնք նախ մայրաքաղաքի բանտերուն մէջ պիտի գործադրուին։ Վասն որոյ Ելեւստական նախարարութեան հրահանգ տրուած է ելեւստացոյցին մէջ 25,000 դահ. գումար մը նշանակել նախնական ծախուց համար։ Գաւառներու մէջ այս անօրինութիւնք ժամանակ մը յետոյ ի գործ պիտի դրուին։

— Պաշտաւի կուսակալութեան, ի մասնաւորի Շուշանի մէջ, Եփրատի յորգումը մեծ վնասներ գործած է։ Գետոյն յորգումը յառաջ եկած է հեղեղահոս անձրեւներէ որ այն կողմերը տեղացած են քանի մը օր առաջ։ Կ'ըսուի թէ կին մը խեղդուած է, եւ ջուրերը բազմաթիւ արջառներ քշած տարած են։

— Պաշտաւի մէջ ծանր արկած մը եւս պատահած է։ Շուշայ կաթսայ մը պայթած է, եւ չորս գործաւորք մեռած եւ հինգ կամ աւելի գործաւորք եւս առաւել կամ նուազ վիրաւորուած են։ Այս արկածը պատահած է Պաշտաւի արուեստից վարժարանին մօտ։ Կաթսան կը վերաբերէր վերամբարձ գործւոյ մը։

— Տրապիզոնի եւ այդ քաղաքէն հինգ ժամ հեռաւորութիւն ունեցող Ճէվիզլիք գիւղին մէջ հնտախտով վարակուողներ եղած են։ Թէեւ համաճարակը Կարինէ անհետացած է, սակայն ձմրան խստութեան, արմատաց նուազութեան եւ հազորդակցութեան ընդհատման պատճառաւ մէկ նկատուելի հացը, որ առաջ տասը փարայի կը ծախուէր, հիմա կը ծախուի մէկ դահ. եւ ուրիշ ուտելիաց գինը նոյն համեմատութեամբ բարձրացած է։

— Անտառաց եւ հանքաց վարչութիւնը Շիքակոյի արուեստահանգէսը պիտի զրկէ Թուրքիոյ մէջ գտնուած այն ամէն տեսակ փայտերը որ հիւսնութեան եւ ատաղձագործութեան մէջ կը գործածուին։

— Թուրք լրագրիք կը գրեն թէ Յունաց պատրիարքարանը կայսերական կառավարութեան խնդրած է որ արտօնութիւն չունեցող յունական վարժարանաց արտօնութիւնը ձեռք բերելու համար շնորհուած պայմանաժամը երկարաձգուի, վասն զի այդչափ ժամանակի մէջ կարելի չէ կատարել այն ձեւակերպութիւնները որ հարկաւոր են մայրաքաղաքիս եւ գաւառաց յունական ինչ ինչ վարժարաններու արտօնութիւնն ստանալու համար։

— Խորհուրդ կայ արաբական ձիերու մեծ երամակ մը պահել Դամասկոսի նահանգին մէջ։ Կառավարութիւնն այս նպատակաւ 1,500 ոսկւոյ պիտի գնէ Վէյլիթէ անուամբ ծանօթ ընդարձակ կալուած մը։ Այս երամակին մէջ յառաջ բերուած ձիերը պիտի գործածուին վեցերորդ զօրաբանակի հեծելազօրաց համար։

էին անձուխ վառողին պատրաստութեան։

— Ֆերտինաւ իշխանի մայր Գլէմանթին իշխանուհի քանի մը ամիս Պուլկարիա մնալէ ետքը Սոֆիայէ վիզնա ուղեւորեցաւ անցեալ շաբթու։

— Նախարարաց խորհուրդը քննած եւ վաւերացուցած է այն յանձնախումբին տեղեկագիրը որում պաշտօն յանձնուած էր խորհիլ բանտարկելոց հանգրձնի խնդրոյն վրայ։ Ինչպէս արդէն ծանուցուած է, խորհուրդ կայ միաձեւ հազուստ հազցունել ոճրի եւ ուրիշ յանցանաց համար պետական բանտերու մէջ փակուած բոլոր բանտարկելոց, եւ ասոնք նաեւ մետաղեայ մասնաւոր տախտակ մը պիտի կրեն իրենց հանգրձնին վրայ։ Այս անօրինութիւնք նախ մայրաքաղաքի բանտերուն մէջ պիտի գործադրուին։ Վասն որոյ Ելեւստական նախարարութեան հրահանգ տրուած է ելեւստացոյցին մէջ 25,000 դահ. գումար մը նշանակել նախնական ծախուց համար։ Գաւառներու մէջ այս անօրինութիւնք ժամանակ մը յետոյ ի գործ պիտի դրուին։

— Պաշտաւի կուսակալութեան, ի մասնաւորի Շուշանի մէջ, Եփրատի յորգումը մեծ վնասներ գործած է։ Գետոյն յորգումը յառաջ եկած է հեղեղահոս անձրեւներէ որ այն կողմերը տեղացած են քանի մը օր առաջ։ Կ'ըսուի թէ կին մը խեղդուած է, եւ ջուրերը բազմաթիւ արջառներ քշած տարած են։

— Պաշտաւի մէջ ծանր արկած մը եւս պատահած է։ Շուշայ կաթսայ մը պայթած է, եւ չորս գործաւորք մեռած եւ հինգ կամ աւելի գործաւորք եւս առաւել կամ նուազ վիրաւորուած են։ Այս արկածը պատահած է Պաշտաւի արուեստից վարժարանին մօտ։ Կաթսան կը վերաբերէր վերամբարձ գործւոյ մը։

— Տրապիզոնի եւ այդ քաղաքէն հինգ ժամ հեռաւորութիւն ունեցող Ճէվիզլիք գիւղին մէջ հնտախտով վարակուողներ եղած են։ Թէեւ համաճարակը Կարինէ անհետացած է, սակայն ձմրան խստութեան, արմատաց նուազութեան եւ հազորդակցութեան ընդհատման պատճառաւ մէկ նկատուելի հացը, որ առաջ տասը փարայի կը ծախուէր, հիմա կը ծախուի մէկ դահ. եւ ուրիշ ուտելիաց գինը նոյն համեմատութեամբ բարձրացած է։

— Անտառաց եւ հանքաց վարչութիւնը Շիքակոյի արուեստահանգէսը պիտի զրկէ Թուրքիոյ մէջ գտնուած այն ամէն տեսակ փայտերը որ հիւսնութեան եւ ատաղձագործութեան մէջ կը գործածուին։

— Թուրք լրագրիք կը գրեն թէ Յունաց պատրիարքարանը կայսերական կառավարութեան խնդրած է որ արտօնութիւն չունեցող յունական վարժարանաց արտօնութիւնը ձեռք բերելու համար շնորհուած պայմանաժամը երկարաձգուի, վասն զի այդչափ ժամանակի մէջ կարելի չէ կատարել այն ձեւակերպութիւնները որ հարկաւոր են մայրաքաղաքիս եւ գաւառաց յունական ինչ ինչ վարժարաններու արտօնութիւնն ստանալու համար։

— Խորհուրդ կայ արաբական ձիերու մեծ երամակ մը պահել Դամասկոսի նահանգին մէջ։ Կառավարութիւնն այս նպատակաւ 1,500 ոսկւոյ պիտի գնէ Վէյլիթէ անուամբ ծանօթ ընդարձակ կալուած մը։ Այս երամակին մէջ յառաջ բերուած ձիերը պիտի գործածուին վեցերորդ զօրաբանակի հեծելազօրաց համար։

— Պատժական օրինաց 1577-րդ յօդուածին վրայ հետեւեալ իմաստիւ յաւելում մը եղած է։

Ով որ անցագրերու եւ քաղաքային արձանագրութեան թուղթերու կեղծերը շինէ, կամ զանոնք փոփոխէ կամ աւել, նաեւ ով որ գիտնալով ընդունի կամ գործածէ այդ տեսակ գրութիւններ, մէկէն մինչեւ երեք տարուան բանտարկութեան կը դատապարտուի։

— Հինգշաբթի երեկոյ Սէրայ Պուրնուի մօտերը ընդհարում մը տեղի ունեցաւ երկու շողեւառուց միջեւ, որոց մին Պուրսայէ մայրաքաղաքս կու դար եւ միւսը մայրաքաղաքս Ռոտոսթոյ կ'ուղեւորէր։ Ռոտոսթոյի շողեւառ ծանրապէս վնասուելով իբր քառորդ ժամու մէջ ընկղմեցաւ։ Բարեբաղդաբար կենաց կորուստ չպատահեցաւ։

— Թուրք լրագրաց մէջ հրատարակեալ պաշտօնական յայտարարութիւն մը կը ծանուցանէ թէ Կ. պոլսոյ գերմանական դեսպան Ռատոլին իշխանի հովանաւորութեան տակ համադրային անկեղանոցի ի նպաստ տրուած նուազահանգիսին զուտ հասոյթն եղած է 312 օսմ. ոսկի։ Այս գումարը յանձնուած է այն յանձնախումբին որոյ պաշտօնն է նուէրներ հանգանակել ի նպաստ այդ բարեգործական հաստատութեան։

Շիքակոյի արուեստահանգիսին օսմանեան ճիւղին չէնքին նուիրման առթիւ Մ. Լէվի ուղեւոր մը ըրաւ, յորում յիշեց համադրային անկեղանոցը եւ հանգանակութիւն մը բացաւ անոր ի նպաստ։

— Նոր Տարւոյ առթիւ վերանաւուց վարչութեան մարդոց նուէր մը ընելու համար բացուած հանգանակութեան արդիւնքը, ըստ Լէվի, Հէրաւի, 65 օսմ. ոսկւոյ հասած է, եւ կարելի է դեռ աւելնայ։

Սամաթիոյ Հայոց Սբ. Յակովբ նորաչէն եկեղեցւոյ օծումն անցեալ կիրակի կատարուեցաւ Ամեն. Խորէն պատրիարքի ձեռամբ։ Յաւարտ եկեղեցական արարողութեանց շքեղ սեղան մը տրուեցաւ եկեղեցական եւ աշխարհական հրաւիրելոց։ Սբ. Յակովբ եկեղեցին ի սկզբան շինուած էր 1858ին, սակայն քանի մը տարի առաջ փակուած էր իւր խարխուղ վիճակին պատճառաւ։ Սոյն եկեղեցւոյ վերաշինութիւնը Հայոց պատրիարքարանի կողմէ յանձնուեցաւ մասնախմբի մը, որ ժրութեամբ աշխատելով ի գլուխ հանեց այդ գործը։

— Հայոց պատրիարքարանի կողմէ որոշուած պատուիրակութիւն մը յունական Ծննդեան տօնին առթիւ շնորհաւորական այցելութիւն տուաւ Յունաց պատրիարքին եւ Պուլկարաց էկզարքին։

ԳՐԱՄԱԿԱՆ			
Յունուոր 2/44, 1893			
Գանսլիտե	23 40	Բուս. Երկ. Բաժին	87 1
Պարտուց Յարգարման Թղթադրամ (Թասթիյէ Զեյուլն Գայմէսի)	20	Թահլիլաթ Ը Ըմ.	81 5
ԳՐԱՄԱ, Ըմ. ոսկին 100			
Մէճիտիյէ	107 39	Ռուսիոյ Ըմ.	90
Մէթալիք	96	Նարոյէն	87 38
Պէշիք	101	Գրիմից	51 20
Ալթըլք	104	Անգլ. ոսկի	110 21
Մանէթ Թղթադրամ 9 7			
ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ			
Ի ՅՈՒՐԱՆԵ Ա. ՅԱՆՈՑ ՊՅՈՅՆԵԱՆ			
Ֆինանսըլար Եղոնըլլ, Ամերիկաց Խան			